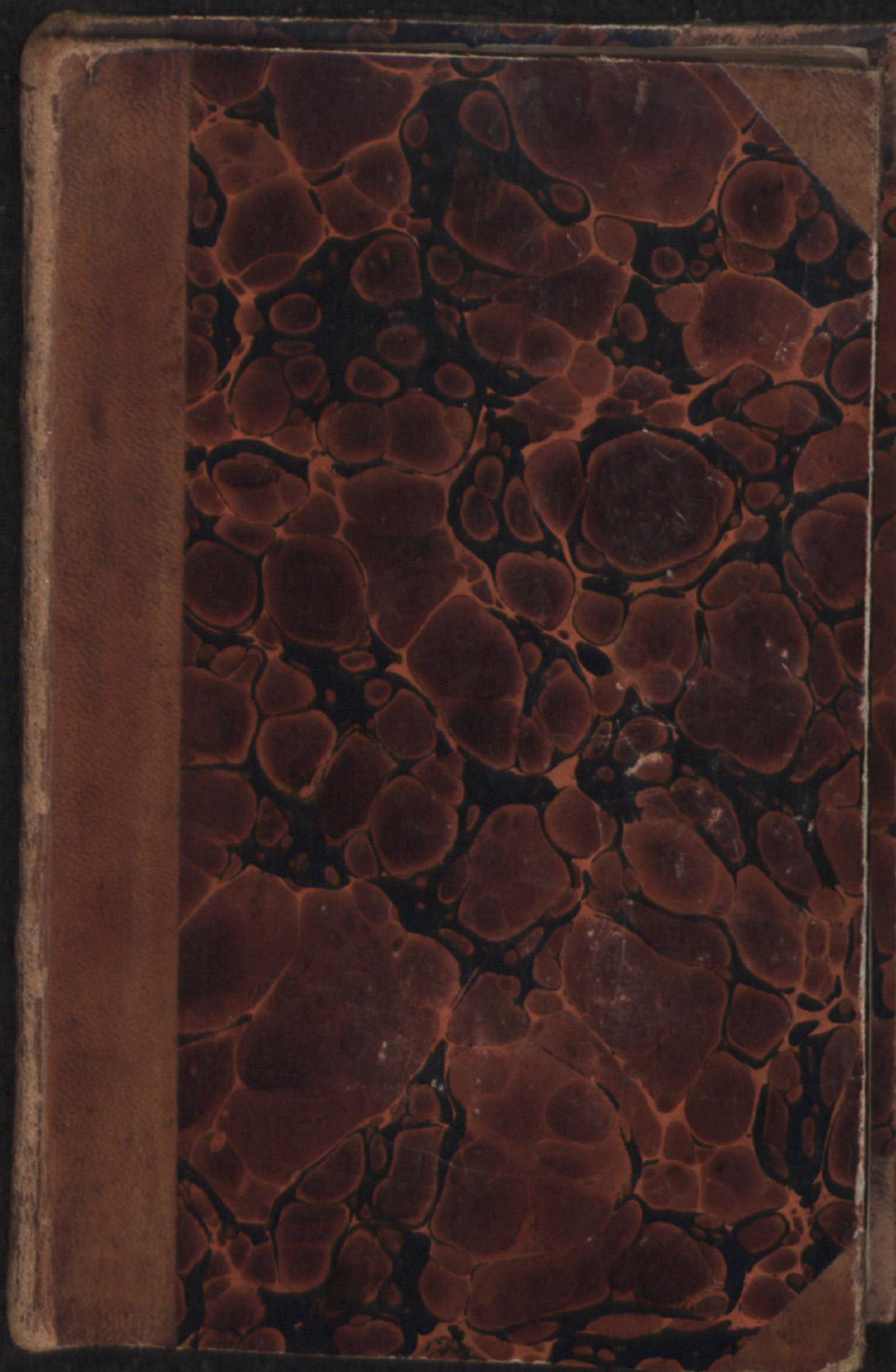
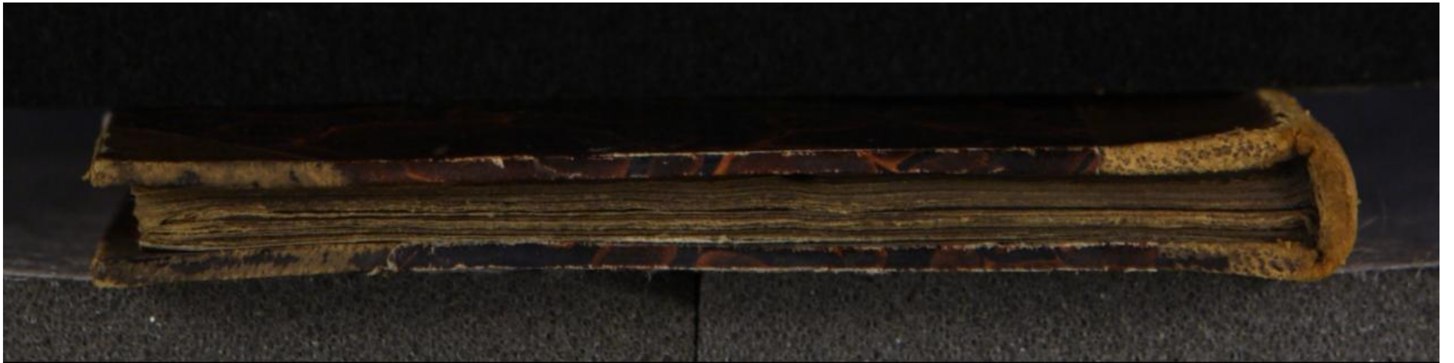
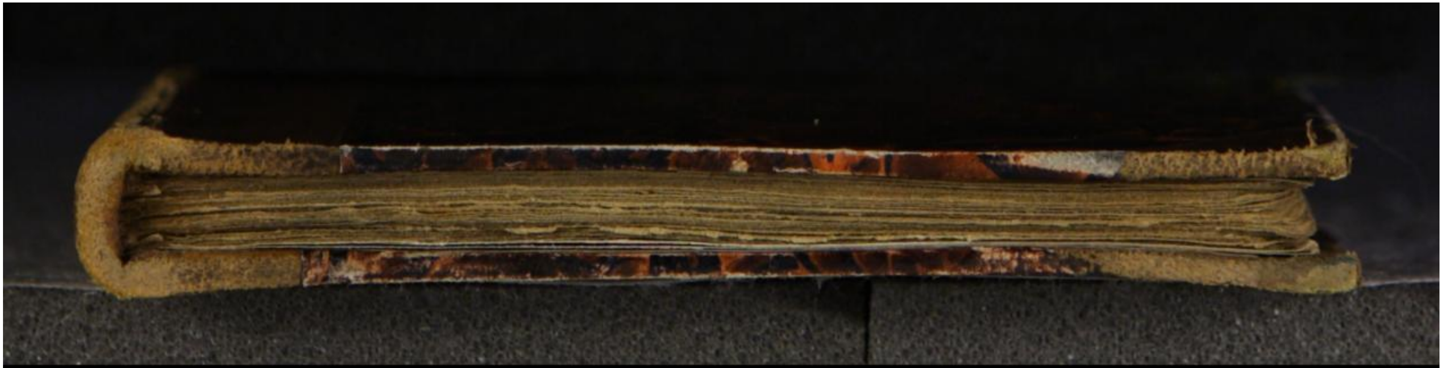

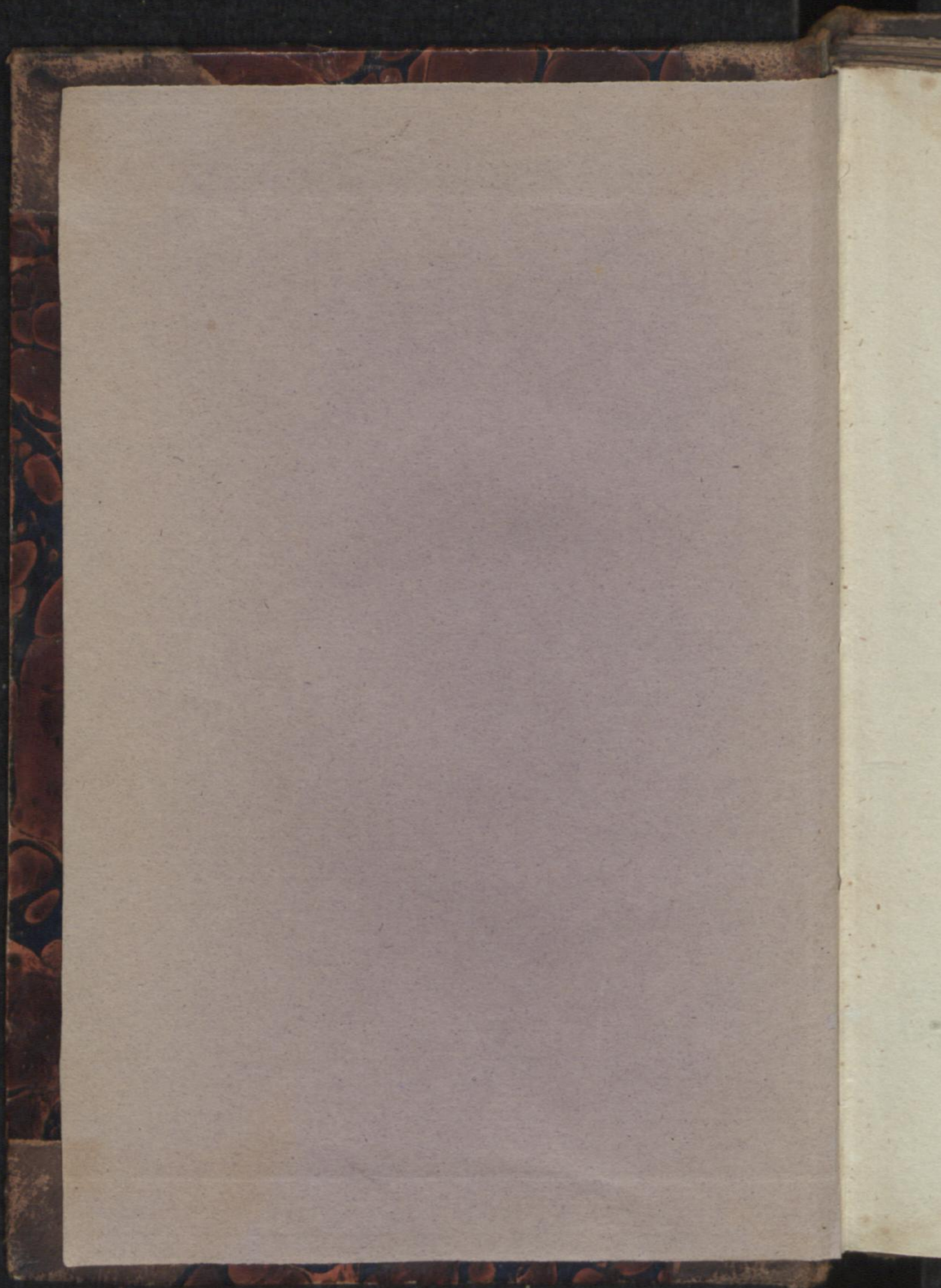

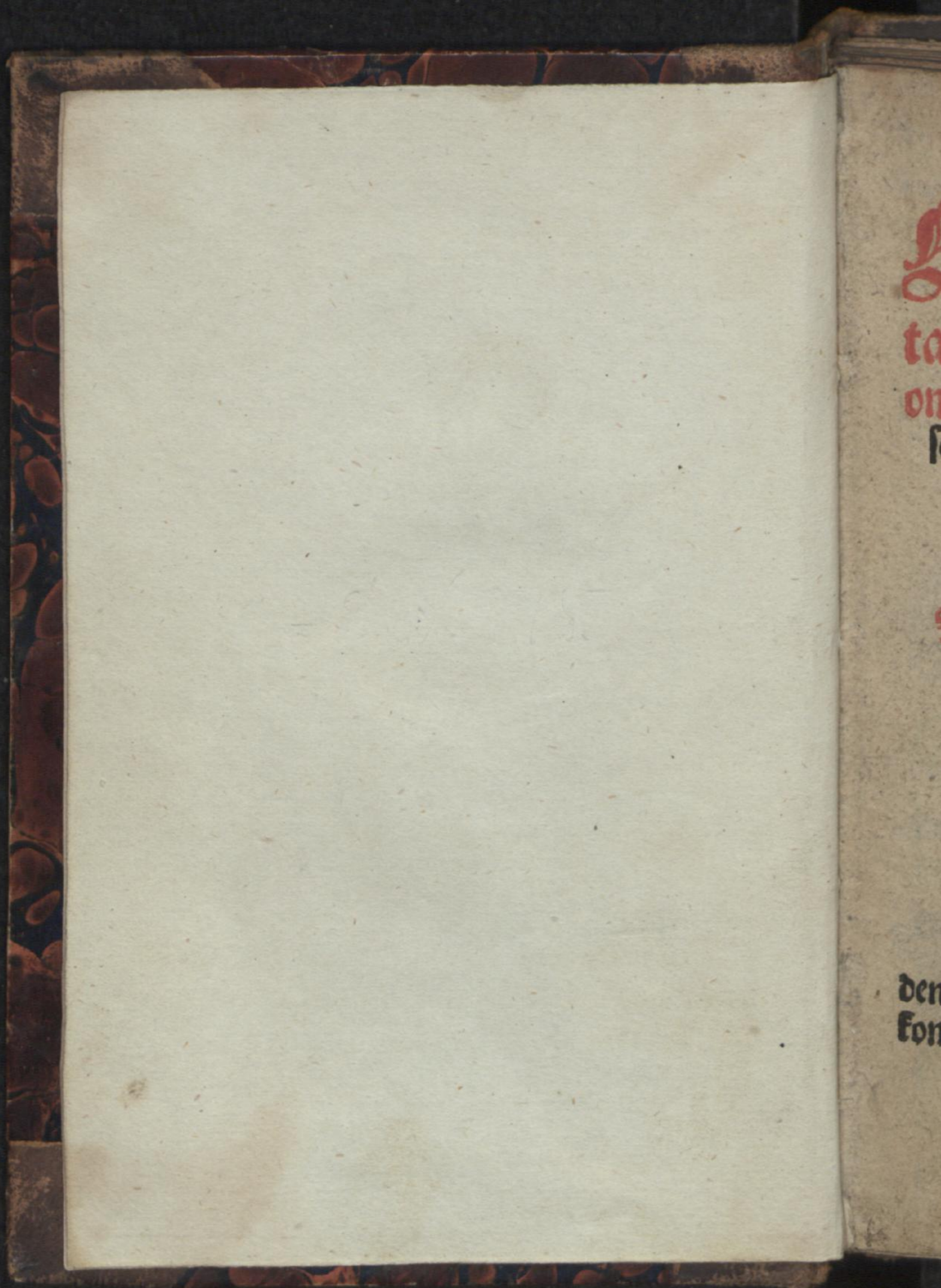

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Om Had oc Aff-
uind.

J. Levin

En liden Tractat/ om Had oc Affuind/ oc om de Menniskes vilkaar/ som ere met

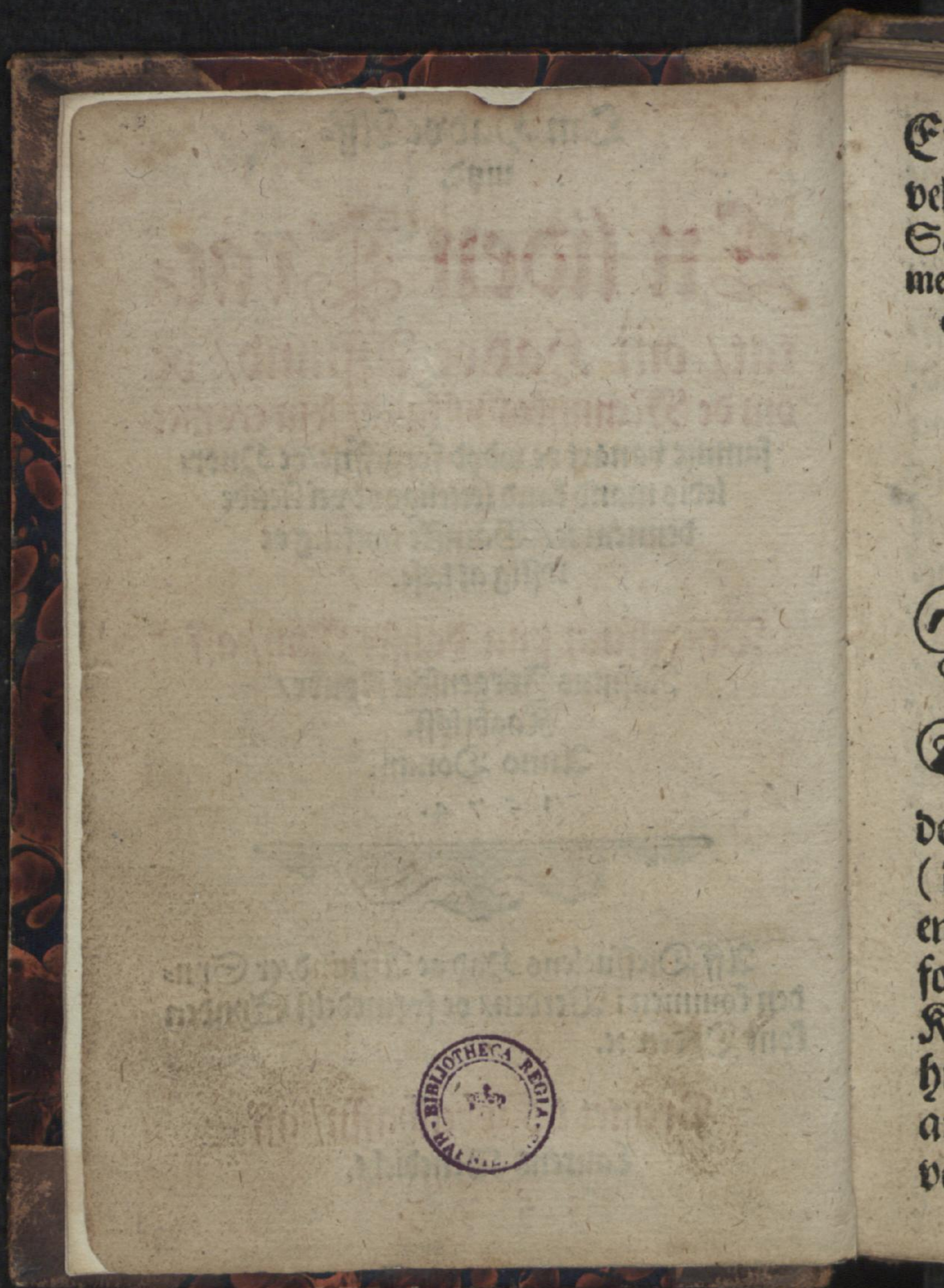
samme vanart oc wdyd forgiffne/ oc Huorledis mand kand lettelige oc vel kiende dennem etc. Gantske nyttelig oc lystig at læse.

Bescreffuen paa danske Rim/ aff
Rasmus Jørgensøn Fønbo/
Kaabeløff.
Anno Domini
1574.

Aff Dieffuelens Had oc Affuind/ er Synden kommen i Verden/ oc formedelst Synden kom Døden etc.

Prentet i Kiøbenhaffn/ aff
Laurentz Benedicht.
1575.

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

Erlig/ Vijss/ Gudfryctig/ oc velact Quinde/ Anne Hans daatter/ Salige Knud Scriffueris (fordom Borgemester i Kiøbenhaffn/ oc Kannick vdi Roskilde) efterleffuerske rc. Naade/ Fred/ Lycksalighed/ oc Benedidelse aff Gud Fader ved Jesum Christum vor kiere Frelsere oc igenløsere/ Amen.

KJere Anne/ eders salige affgangne Husbondis oc eders store oc mange velgierninger/ som i begge mig nogentid forleden siden giort oc beuist haffue/ I det (der ieg her vdi Kiøbenhaffn vaar en fattig Studenter) at i da hialp oc forfremmede mine studia/ met Huss/ Kost oc Vnderholdning/ oc met andet huad mig behoff giordis/ mine studia at fremholde/ Disse (siger ieg) eders velgierninger haffuer paamindt/ oc

tilſkyndet mig/ at ieg ſkulde Dedicere
oc tilſcriffue eder dette mit føye/ ringe
oc lille arbeyde/ ſom ieg nu i denne min
ledighed haffuer beſcreffuit paa danſke
Rim/ Om den fule/ ſlemme oc forgiff-
tige ſwdyd oc vanart/ Had oc Affuind.
Oc haffuer ieg her vdi denne lille Bog
kortelig befattet oc begrebit/ huorledis
oc aff huem ſamme vanart er førſt
kommen i Verden/ huad hun aff be-
gyndelſen haffuer vdret oc kommet aff-
ſted. Item/ huad hun endnu daglige
giør / vdretter oc kommer affſted hoſſ
oc formedelſt alle dennem / ſom met
hende aff hendis førſte rod oc Fader
Dieffuelen ere opblæſte oc forgiffne/
Saa at de ſamme arme Menniſke i
huo ſomhelſt de ere/ kunde aldrig haffue
ro eller huile / naar at de fornemme
andre deris fattige næſte oc Jeffnchri-
ſten lider noget vel / Før end at de faa
bringet oc kommet hannem vdi fald/
ſkade

ſkade oc fordærffuelſe/ lønlig eller oben=
bare aff deris gantſke mact oc yderſte
formue/ Oc i ſaa maade/ forſpilde/ for
ſamme deris fattige broder oc næſte/
all hans gantſke vælferd / ſaa megit
ſom dennem mueligt kand være/ Som
er tuert imod Guds bud oc vilie/ ſom
biuder oſſ at wi ſkulle elſke huer anden.
Oc Sancte Hans ſcriffuer i ſit førſte
Breffs fierde Capitel/ ſaa ſigendis.

Siger nogen at hand elſker Gud/ oc hand hader ſin næſte/ hand er en løgnere/ fordi elſker hand icke ſin Næſte ſom hand ſeer/ Huorledis ſkal hand elſke Gud ſom hand icke ſeer? Vor
Herre Chriſtus ſagde oc til ſine Diſ=
ciple/ at mand ſkal kiende dennem der
paa/ at de ere hans Diſciple/ at de

elske huer andre: Ere de Guds Børn oc Disciple som elsker huer andre/ da ere de icke Guds Børn som hade huer andre. Vijse/ forstandige oc skarpsindige Hedenske Scribenter oc Philosophi/ haffue ocsaa giffuet act paa denne vanart Had oc Affuind/ som de merckelige met deris Scrifft giffue tilkiende: Had oc Affuind (siger Aristoteles) er en *Anthagonista*, det er en Kempe/ som gerne oc altid strider oc staar imod andre Menniskers vælferd oc gode lycke. Anacharsis Philosophus siger ocsaa/ At Hadske oc Affuindsiuge Menniske/ bedrøffuis mere aff andre Menniskers velfærd oc gode lycke/ end aff deris egen skade eller vlycke: Der faare sagde en anden Philosophus (Bion ved naffn) der hand

hand saa en gaa oc henge met hoff-
uedit oc grunde/ oc vaar bedrøffuet/
Enten (sagde hand) er denne
Mand slaget en stor woffuer-
uindelig skade oc wlycke til/
eller oc en anden hans Nabo
megen god lycke oc gode til.
Plutarchus siger ocsaa/ At lige
som en skugge følger dennem
som vandre i klart Soelskin/
saa følger oc Had oc Affuind
dennem/ som aff Guds tilla-
delse slas nogen god lycke til
i denne Verden / eller om de
handle oc skicke sig saa/at gaat
folck vdi nogen maade kand
lide eller fordrage dennem.
Huilcket saa at være i all sandhed/

lærer daglige forfarenhed meer end nock.

Had oc Affuind er mod Guds Low/ som siger. **Elske din Næste som dig selff:** Hun er imod Naturlig Low/ som siger/ **Huad som du vilt at dig skal vederfaris aff en anden/ det samme skalt du ocsaa giøre oc beuise hannem:** Hun er imod Esaiæ bud/ som siger: **Forsmaa eller foracte icke dit eget Kiød:** Det er din Næste/ som haffuer tilfællis met dig/ en Gud/ en Tro/ en Daab/ it Alterens Sacrament/ hand tror met dig Syndernis forladelse i Christi Naffn/ hand tror oc foruenter met dig oc alle Guds vdualde paa Dommedag/ en ærefuld oc gledelig Opstandelse oc det euige liff.

Her vdaff skulde Gudfryctige Mennisker opueckis til Kierlighed/ oc fly Had oc Affuind/ som de kunde faa til deris Næste for en føye sag skyld/ oc tencke om dennem selff/ at de ere icke helder saa fuldkomne den stund de leffue i denne skrøbelige Natur/ Men de haffue Pauli gode raad behoff/ som raader huer som staar/ at hand seer vel til at hand icke falder. Wi haffue alle behoff at sige met Dauid: Vdi Synd oc ondskab haffuer min Moder vndfanget oc fød mig. Item/ O Herre gack icke i rette met mig din tienere. Item/ Huo kand da bliffue bestandig/ om du vilt giffue act paa vore Synder. Wi maa allesammen beklage oss met Paulo/ oc sige. Det gode (siger hand) som ieg

vilde giøre det kand ieg icke/ men det onde som ieg icke vilde/ der er min Natur saa redebon oc tilbøyelig til.

Disse oc andre stycker skulle raade oc beuege alle fromme Gudfryctige Mennisker til Kierlighed/ Venlighed oc endrectighed/ oc komme dennem til at offuergiffue dette Sathans æder oc forgifft/ Had oc Affuind/ som de haffuer oc ere opblæste met/ den ene mod den anden/ Oc naar mand dette betencker/ saa kommer mand saa viit at mand kand lære at kiende sig selff/ saa befinder huer vel hoss sig selff/ at hand er ingen Gud eller hellig Engel/ den stund hand leffuer her/ men haffuer høyelige behoff at bede om Syndernis forladelse/ oc at Gud vil ocsaa holde oss megen skrøbelighed til gode i denne

vvsle

twsle Verden. Naar mand saa troer
oc beder/ saa holder wi ocsaa vor næste
sin skrøbelighed til gode/ det meste wi
kunde vden Guds fortørnelse/ Saa
forsuinder den skæff vdi vor Broders
øye/som ellers er saa offuermaade stor/
Saa see wi noget til Bielcken i vort
eget øye/Saa tage wi dē seck frem som
henger bag paa oss met vore egne Syn-
der/ oc see oc skue oss noget selff huor-
danne wi findes oc ere for Gud: Saa
lucte wi noget i vor egen barm: Saa
laue wi til at feye oc giøre rent for vor
egen dør: Saa komme wi i forfaring
huor høyt vort regenskab beløber sig
for den almectigste euige Gud/ oc
huor liden en ting vor fattige Næstis
forseelse mod oss kand regnis mod den
store Sum at regne: Saa borttager
mand all skrymteri/ hyckleri/ oc vd-
uortis falsk hellighed: Saa begynde
wi at siunge met den gode Dauid/
Mise-

Miserere mei Deus: Saa forsuinder Had oc Affuind: Saa begynder huer at sige til sig selff.

Stode det i din pande screffuit
Huad du i din tid haffuer bedreffuit/
Du skulde dig noget bedre betencke
För du din næstis ære skulde krencke.

For det sidste er Had oc Affuind mod Naturlig ting/ som ere skabte aff Gud til at tiene hannem oc Mennisken/ huilcke der altid vden omskifftelse eller affladelse bliffuer i sin orden oc skick/ som Gud aff begyndelsen haffuer funderet ordineret oc skicket dennem/ saa at det ene icke Affuindis ved eller fortryder det andens bestilling/ men varer paa oc bliffuer vdi sit eget/ som det aff Gud er til forordineret oc skicket/ Derfor siger Poeten *Phocillides*.

Misunde icke (siger hand) dine

met-

metbrødre deris gode / at du icke skalt besmitte dig / Fordi de Himmelske Creatur ere plat oc aldelis foruden ald Had oc Affuind: Maanen / som vdi sin klarhed er meget ringere end Solen / Misunder icke derfor Solen sin klarhed oc skin: Jorden som er vnder Himmelen / Misunder icke derfor Himmelen sin høyhed. Smaa kier / Søer / Damme oc Aaer / Misunde icke det store Haff / sin storhed / dybhed / oc brede. Merck dette. Det lader ilde oc er straffeligt / at wskellige Creatur / som ere skabte til at tiene Mennisken / skulle findes at være ydmygere oc frommere huer i sin bestilling oc vilkaar / end Mennisken (som ere skabte effter Guds billede / oc ere beprydede met saa megen Herlighed oc skønne gaffuer / timelige oc Aandelige / oc ere

orsaa

ocsaa forløste / vdualde oc kallede til det euige liff oc salighed) lader sig finde den ene mod den anden / huilcket ieg giffuer nu huer ved sig at betencke / som haffuer skel oc fornufft i sig / som ocsaa kand oc vil giøre sig nogen Samuittighed paa de tingest som ere forhaanden / huorledis alting skicker sig nu i denne sidste Verdsens alder oc ende / vdi huilcken wi dog daglige tror oc foruenter vor euige forløsning at tilstunde.

Den almectigste Euige Herre oc Gud / vor Herris Jesu Christi Fader / som oss haffuer send sin elskelige Søn oc Naadefulde Euangelium / som oss ocsaa haffuer vduald oc kallet / at være sine elskelige oc kiere Børn oc arffuinge

til

til det euige oc wforgengelige Rige euindelig. Den samme Herre oc Gud/ hand opliuse vore mørcke hierter oc Samuittigheder/met sin værdige hellig Aands naade/ at wi her maatte lære hannem aff hiertet at elske oc frycte offuer alting/ oc siden offuergiffue Had oc Affuind/ oc elske vor fattige Næste som oss selff/ som Gud haffuer budet oc befalet oss/ at wi kunde saa leffue oc omgaaes den ene met den anden/ den Rige met den Fattige/ den unge met den gamle/den høye met den

den laue/ at wi kunde bliffue Guds Børn paa Domme-dag/ Amen. Screffuit i Roskilde S. Laurentij Martyres Dag. Anno Domini 1574.

Eders altid villige oc
redebon tienere
Rasmus Jør-
gensøn.

Om

Om Had oc Affuind/ En liden Tractat/ nyttelig at læse.

BVd er god/ det vide wi alle (fale/
At wi skulle være gode/ mõne hand be-
De gode monne hand ocsaa giffue
Alt gode oc gaat den stund de leffue/
Stundem meer oc stundem minde
Som hannem behager/ Mand oc Quinde.
Men Dieffuelen aldelis er gantske ond
Det forstaar oc alle vel til grund/
Vdi ald ondskab hand en Mester er
I huor hand vancker her oc der.
Oc lige som Gud hand intet veed
Aff Had eller Affuind/ den synd saa leed/
Men alt gode oc gaat/ oc retfærdighed
Det findis hoss Gud/ som huer mand veed.
Saa findis der oc hoss Sathan den grumme
Had oc Affuind/ huor hand monne komme/
Saa hand der met saa er begaffuit
At det haffuer mact offuer hannem faait.
Saa at dag oc nat monne hand tencke
Huor hand Gudfryctighed kand forkrencke/
Oc menniskẽn ocsaa til ondskab optende
Plat oc adelis fra Gud saa vende/
Met sin finantz oc argelist

Bruger hand dette i sandhed vist/
Thi Had oc Affuind oc Oprør til met
Det driffuer alt Sathan oc kommer affsted/
Blant Mennisken alle/ store oc smaa
Som effter hans vilie oc fodspor gaa.
Hand driffuer dem paa det sidste saa vijd
J Had oc Affuind/ hid oc did/
At de der aldrig aff kunde vende
Der paa mand Sathans børn skal kende/
De ere altid grumme oc bøse
Wskyldigt Blod de gerne vdøse/
At de i saa maade kunde heffne deris harm
Oc giøre der met mangen wsel oc arm.

Der faare mine kiere venner alle
Huad naffn mand eder helst kand kalle/
Had oc Affuind lader oss sky
Om Sathan met oss ey skal bo i By/
Hand biuder sig gerne oc altid til
Det acte i huo somhelst der vil/
Kand hand nogensted indgang faa
Der effter hand dag oc nat mon gaa/
Derfor giffuer vel der paa act
Thi alle ligger oss her paa mact/
At wi for hannem tage oss vare
At wi icke falde i hans snare/
Komme wi først i snaren met ham
Det bliffuer oss til en euig skam/

Den

Den samme dom wi da maa lide
Som Sathan fryeter oc monne for quide/
Thi lader oss nu i tide vende om
Oc holde oss fra den fiende grum.
Til Gud de hellige Trefoldighed
Som er ekon idel kierlighed/
Sancte Hans hand oc siger saa
Gud er kierlighed/ skulle i forstaa.
Oc huo der bliffuer i kierlighed inde
Det være sig enten Mand eller Quinde/
Den samme bliffuer oc saa i Gud
Som oss haffuer giffuet dette Bud/
At wi huer anden elske maa
Vnge oc gamle/ store oc smaa.
Thi huo somhelst sin næste mon hade
Oc søge effter at giøre hannem skade/
Oc er optend til heffngærighed/
Hand er for Gud en Mordere læd.
Endog hand ingen til døde slaar
Oc hannem ey drager i skeg eller haar/
Hand hannem ey skader paa hans liff
Med øxe/ suerd/ spiud/ eller kniff/
Eller hannem met nogen ting monne røre
Huor met hand hannem skade kunde giøre/
En Morder er hand alligeuel for Gud
For hand icke holt hans hellige Bud/
Oc elste sin broder aff hu oc sind

Men vaar aff Affuind gantske forblind.
Thi huilcken som lader sig først optendis
Oc aff Had oc Affuind til vrede vendis/
Vdi Dieffuelens snare monne hand falle
Met krop oc Siel gantske met alle.
Saa er der icke anden vey omkring
End denne her samme forgifftige ting/
Som først i begyndelsen siuntis vel sød
Hun bliffuer hannem dog til euig død/
Som aldrig endis i euighed
Thi lad Had oc Affuind være dig led.

Fordi iblant alle siuger i Verden ere
Had oc Affuind de værste mon være/
Jo mere de voxer tid oc stund
Fortære de Menniskẽ slet i grund/
Som rust fortærer Jern slet op
Saa æder hun Menniskens sind oc krop/
Aldrig haffuer det Menniske ro
Hoss huilcket Had oc Affuind monne bo.
Altid seer hand ilde vd
Hans kinder de henge som en klud/
J ansictet seer hand som en gast
Thi Had oc Affuind fortærer ham fast.

Aff øgler kunde wi dette forstaa
Huor det monne met deris fødsel gaa/
Naar de skulle fødis til Verden nu
Da bryster deris Moders liff i thu/

Saa/

Saa/at skulle de fødis da maa hun dø
Ellers bleffue de mange oc tycke som hø.
Men nu haffuer Gud det skickit saa
At de vnge fødis/ de gamle forgaa.
Had oc Affuind det fule Creatur
Det haffuer oc gerne denne Natur/
At huilcket Menniske det fødis vdi
Oc fanger vdaff hans hierte di/
Da giffuer det hannem huercken frist eller ro
Den stund det monne hoss hannem bo/
Det nager oc bider hannem tid oc time
Hand er som den der vilde besuime.
Aff en andens velfærd da fødis denne Had
At hand kand aldrig bliffue glad/
Men den Affuind hannem induortis bider
Dag oc nat riffuer oc slider/
Som øgle vnger de Moderen giøre
Naar de sig nu til fødselen røre/
Da maa hun lide smerte oc quide
Oc bryste sønder paa sin side/
Saa deris liff er hendis død
Oc kommer hende i den pine oc nød.
Saa ere de Mennisker oc til sinde
Det være sig enten Mand eller Quinde/
Som ere met Had oc Affuind beklemt
De gaa som de aff Gud vaare glemt/
Had hand voxer / oc de forødis
Det siunis huer time som de skulde dødis/

Saa plager dennem det hiemmefødde onde
  Riffuer oc slider som sultene hunde/
Saa de aldrig nogen ro kunde haffue
  Men gaa oc forsmectis oc lide plaffue/
Icke for nogen deris egen vanlycke
  Men at andre lide vel/ monne de fortycke/
Saa at naar de høre oc acte met skel
  At andre dem lider noget vel/
Saa tendis de straxen op til vrede
  Oc bliffue ved alle/hadske oc kiæde.

Thi her aff fødis Affuind paastand
  At Verden gaar andre vel i haand/
Oc seer derfor baade surt oc ilde
  I huor hand gaar baade aarlig oc silde/
Vden hand onde tiende kand høre
  Eller hand kand andre i skade føre/
Kand hand det/ da bliffuer hand glad
  Det giør hannem bedre end øl eller mad/
Det giør hannem gaat at saa kand skee
  Oc hand sin næstis skade kand see.
Eller oc hand kand til visse høre
  Den ene den anden i skade mon føre.
Haffuer der nogen Kedel eller gryde
  Det monne ham saare aff hiertet fortryde/
Haffuer der nogen øl eller Mad
  Oc hand det hører/ hand bliffuer ey glad.
Haffuer mand kleder/ hoser eller sko

Da

Da er den Affuindsiuge aldrig i ro.
Haffuer mand Ager/ Huss eller Gaar
Der aff den Affuindsiuge sorrig faar/
Haffuer mand Skou/ Marck eller Eng
Guld oc pendinge/ kleder oc seng.
Haffuer mand fred oc gode dage
Det kand den Affuindsiuge icke fordrage.
Gaar mand paa sunde oc karske been
Det giør den Affuindsiuge it stort meen/
Haffuer du øxen Køer eller Faaer
Det giør hannem ont i huor hand gaar.
Ber din Ager Korn oc grøde
Det driffuer den Affuindsiuge plat til døde/
Kant du staa for ord oc tale for dig
Det giør hannem ont ret inderlig/
Kunde folck fordrage oc lide dig
Her ved da maa hand henge sig/
Est du klog/ forstandig oc Vijss
Oc haffuer aff alle loff oc prijss/
Oc huer mand maa lide dig vel/
Det giør hannem ont tro mig met skel/
Tal dig nogen gaat oppaa
Det giør hannem ont skalt du forstaa/
Biuder dig nogen din ven til gæst
Oc tracterer dig/ som hand kand bæst.
Met øl oc Mad oc god tiltal
Om det end vaare i Kongens Sall.
Oc den Affuindsiuge hand dette spør

Aff hiertet ont det hannem giør/
Kort at sige ieg maa bestaa
Det monne hannem alt til hierte gaa/
Alt den velfærd Mennisken haffuer
Det bider hannem oc haardelige plaffuer.
Haffuer end Gud oc skabt dig vel
Met hud oc haar krop oc Siel/
Da begynder hand fast at rose dig
Men det er idel falsk oc suig/
Hand vilde heller aff hiertet begære
At du vaare grum oc sort som tiære/
Oc at du saae værre end fanden sel
Dette her det skulde befalde hannem vel.
Kort at sige al lycke oc velfærd
Som Mennisken haffue i Verden here
Den affuindsiuge til Had monne optende/
Oc idelig i hans hierte brende.
Hand kand oc aldrig bliffue glad
I huad hand faar til øl eller Mad/
Endog hand stundem siunis saa
Lystig at være oc pamp monne slaa/
Met ruten oc dricken oc stor kallatz
Met snurcken oc squaldren/ oc huissehuatz/
Hand sider dog som en stummer hund
Oc haffuer til alle en onder grund/
At hand dog skal siunis glad at være
Da bruger hand det som er paa ære/
Oc lader sig at være den samme

Begynder saa met de andre at bramme/
Dog ligeuel monne hand induortis brende
Aff Had oc Affuind/det maa mand kiende/
Baade paa gierning/facter oc ord
Hand sortner som det vaare Jord/
Taler mand god oc lystig snack
Aff hannem da tien mand ingen tack.

It Affuindsiugt Menniske er lige saa
Som en nøgen Mand for pile mon staa/
Der søger hannem pile huer oc een
Aff huilcke hand faar it stort meen/
Hand haffuer slet intet for at bære
Huor met hand kand de pile affuerie/
Men saa tilig de skiudis aff buen vd
Saa fatter de i hans kiød oc hud/
Der maa hand lide sprecke oc ve
Oc der til haffue spot oc spe/
For hand icke bedre foruarit sig
For Pile som kommer hastelig.
Den nøgne maa frycte for pile alle
Som her oc der i Krigen falle/
Oc alle de ham møder reddis hand faar
Thi haffuer hand onde oc haarde kaar/
Altingest er hannem saare imod
Ja end det hand treder met sin fod.

Saa er det oc met Affuindsiuge alle
Slet ingen ting kand dem befalle/

Ihuor ſomhelſt de vancker oc gaar
Deris øre oc øye aabit ſtaar/
See de noget andre til gaffn
Eller oc de høre/ der gaar aff ſaffn/
At det kand nogen gaffne oc baade
Der aff da faa de ſtor vaade.
Det er nu huercken minde eller meer
Men huad de met deris øyne ſeer/
Der faa de aff ſaa ſtor wlyſt
Det ſticker dem i deris hierte oc bryſt/
Lige ſom det ſkrape pile vaare
Som dennem ſtunge oc giorde ſaare/
Altid monne de ocſaa ſpørre
Huad mand vil met ſaadant giøre.
Tør end ocſaa ſige ſaa/
Den Mand hand ſlaar vel ſtort oppaa/
Det er ſtort vnder hand tør ſaa giøre
Fryeter hand ey mand ſkal det ſpøre?
Hand kommer i wgunſt det ſkal mand ſee
O huad det er ilde at ſaa ſkal ſkee.

Seer hand to der taler ſammen
Paa ſti eller ſtræde met lyſt oc gammen/
Da tør hand ſtrax vel ſuerre der paa
De to der ſtode/ lode mig begaa.
Met deris ord/ ſtort ſpot oc ſpe
Ja de begynte oc at mig at le.
Saa alt huad den affuindſiuge ſeer

Paa

Paa Jorden her oppe eller neder/
Da giør det hannem i sit hierte bange
Enten hand monne ride eller gange/
Saa/ i huor hand seer for eller bag
Det være sig enten nat eller dag/
Da kand hand intet andet see
End det hannem plager oc giør stor vee.
Som det i Krigen monne tilgaa
Met den som der mon nøgen staa/
Hand tol slet intet/ men maa strax falle
Saa gaar det met de affuindsfulde alle/
Alting er dem ret tuert imod
Enten det er nu ond eller god/
Som deris næstis gaffn kand giøre
Det maa de huercken see eller høre/
I huad mand giør/ om det end vaare gaat
Det holder den Affuindsiuge alt for spot/
Men huad somhelst der hand monne giøre
Det lader hand alle vide oc høre
At det er gaat skickeligt oc smuct
Oc giort aff hannem met største tuct/
Alt smitte oc skarn som hand er aff fuld
Det acter hand bedre end andris Guld/
Suarer oc en for en anden gaat
Det holder den affuindsiuge for spe oc spot/
Hand meen hand vilde det bedre giøre
Oc sine ord rettere fremføre/
Altid monne hand Lure til

Oc mercke huad andre sige vil.
Predicker oc nogen Guds ord det klare
Met fruct for almuen obenbare/
Da staar den affuindsiuge oc hører til
Huad den som Predicker/ sige vil/
Icke for hand sig vil forbedre/
Men sig ophøye oc andre fornedre.
Hand meen hand vildit fast bedre giøre
Met sine ord hand vilde fremføre
Hand holder megit vdaff sit Maal
At hand kand raabe met stort skraal.
Der er dog ingen fynd vdi
Hand maatte langt heller stille ti.

Giffuer oc nogen i Jesu Naffn
Almisse/ fattige folck til gaffn/
Det tager den affuindsiuge icke til tacke
Men den det giør monne hand belacke/
Hand siger hand haffuer nock at giffue
Mand maa ham høyre i skatten scriffue/
Thi kand hand fattig folck hielpe saa
Som vden for hans dør monne staa/
Hui skulde hand icke giffue mere skat?
Legger hannem øde i grunden plat/
Eller oc handler met hannem saa
At hand maa selff at trygle gaa/
Saa tencker den affuindsiuge altid ved sig
Oc gaar derfor baade sulten oc bleg.

Re-

Reder oc nogen vel til Mad
  Æder oc dricker oc giør sig glad/
Til nødtørtighed sparsommelig
  Hand være sig enten fattig eller Rig.
Kand den affuindsiuge dette spøre
  Om Byen strax monne hand det føre/
Hand vndrer høyt oc storlig der paa
  Huorledis den Mand/ hand dette formaa/
Slig retter at holde offuer sit bord
  Met saadanne oc andre flere ord.
Men kand hand det met lempe raade
  Naar Maltid skal giøris oc kõme til maade/
Da tør hand fuld vel faa sig Mad
  Oc holde sig der ved gantske glad/
At fattigt folck kand saadant bekomme
  Roser dennem oc holder dem fromme.
Men først hand kommer nu vd aff dør
  Saa er hand densamme som hand vaar før/
Met lacken oc klacken oc baguaskeri
  Met løgn oc tant oc huasseri/
At lade den Mand oc Quinde begaa
  Huilcke hand gick nu sidst vd fra.
Hand vilde de haffde icke salt til it Eg
  Saa straffe hannem Gud paa haar oc skeg.
Saa haffuer den affuindsiuge stor pine
  Aff andris vilkaar gode oc fine/
Hand kand icke haffue en time god
  Men det bider hannem i hans hierte rod/

At andre lider noget vel
  Der ved da maa hand dræbe sig sel/
Oc her aff haffuer hand største plage
  At hand sin siugdom icke tør klage.
Thi den som er siug oc skrøbelige
  Oc tør for folck obenbare sig/
Den staar vel til at raade bod
  Baade met raad oc legedom god.
Men den sin kranckhed ey tør bestaa
  Hannem maa det altid ilde gaa/
Thi ingen raad finder hand hoss sig/
  Oc andre at bede/ hand skamer sig.

Saa er det met de affuindsiuge alle
  De gaa oc raffuer oc slet ville falle/
Aff hiertens sorrig oc stor ve
  De kunde met stor nød høre eller see/
Aff megen sorrig oc stor gremme
  En andens velfærd de aldrig kunde glemme/
Oc denne deris store sorrig oc ve
  Den tør de aldrig for nogen tee/
Thi haffue de sprecke/ sorrig oc quide
  Vdi deris hierte/ hu oc side.

Som Solen slet fortærer snee
  Dag fra dag som wi kunde see/
Saa fortæris den Affuindsiuge vde oc inde
  Det være sig enten Mand eller Quinde/
Hand

Hand gisper/ hand sucker/ lader saare
Som hand skulde felde modige taare/
Hand holder sig ilde met øyne oc Mund
Som hand skulde dø i samme stund/
Hand kand met bitter stor nød tale
It armere Creatur kand ingen bemale.

Vil da nogen spørre hannem til
Oc sige/ hør huad ieg dig sige vil/
Hui da seer du saa ilde vd?
Du gaar som en skiden oc vissen klud/
Du est offuer all din gantske krop
Som du haffde hengd en Maanit op/
Du henger ekon sammen met den blote rad
Jeg troer du faaer huercken øl eller Mad/
En hemmelig siuge maat du haffue
Som dig monne giøre denne plaffue/
Huad dig skader det sig du mig
Jeg vil om ieg kand hielpe dig/
Med raad oc lægedom oc end fuld fort
Hui gaar du saa oc suinder bort?
Du est i ansictet som it Lig
Kiere lad høre huad skader dig?
Du est som en hud i Røg er hengd
It vslere Menniske haffuer ingen kiend/
Du gaar som du ginge paa graffsens bred
Det helder dig intet du est vel kled/
Met en finger vil ieg dig pege omkuld

Som

Som du aff stercker drick vaare fuld/
Du henger ekon sammen aff hud oc been
Den siuge maa være en onder green/
Føris der icke raad til vdi tide
Da bliffuer det dig til sorrig oc quide/
Thi vil ieg dig raade som min ven
Føer raad der til oc vær ey seen/
Oc sig mig først huad siuge det er
Saa bliffuer her raad nogit nær.

Her staar den Affuindsiuge oc tencker ved sig
Huad suar da skal ieg giffue dig?
Om denne kranckhed du spør mig til
Met den skade ieg haffuer ieg tie vil.
Huorledis skulde ieg det bestaa
At det monne mig til Hierte gaa?
At naar andre de lide nogit vel
Jeg dem det misunder foruden skel.
Det giør mig ont at ieg maa dø
Oc at andre haffue øl eller brød/
Oc andet gaat i huad de haffuer
Det giør mig ont oc haardelig plaffuer.
Det giør mig oc ont aff all min siel
At andre dem lider i Verden vel.
Det giør mig ont ieg skal det see
At andre de monne læge oc lee.
Det giør mig ont ieg skal det høre
Den ene den anden nogit gaat monne føre/
Foru=

Foruden mig selff/ ieg alle monne hade
 Thi gaar ieg i saa onde maade.
Jeg kand icke triffuis i huad ieg æder
 Naar andre lee ieg straxen greder.
Drucke ieg altid Miød hin søde
 Oc finge den beste Mad oc føde/
Som Herrer oc Førster pleyer at faa
 Vdi onde maade dog monne ieg gaa/
Fordi Had oc Affuind æder mig op
 Mig wsle menniske/ offuer all min krop.
Siger ieg nu sandhed Her for dig
 Saa giør du ekon spot aff mig.
Thi vil ieg heller tie quer
 Oc sige/ ieg ved icke huad siuge det er/
Bestaar ieg det oc siger sand
 Da spotter mig siden Quinde oc Mand/
At det mig giorde ont/ at andre haffde gaat
 Huad vaare det andet end idel spot?
Thi vil ieg megit heller tie
 Oc til en anden tid met lægedom bie.

Saa skulde den Affuindsiuge sandhed bestaa
 Om hand vilde ret til Scrifftemaal gaa/
Nu tør hand icke/ men skammer sig
 Oc holder sin Affuind saa hemmelig/
Hand siger hand kand det aldrig vide
 Huad siuge det er/hannem mon saa ride.
Hand lader hand ved der intet aff

Huad det skal være for heffn oc straff/
Som Gud hand kaster hannem synderlig paa
Mere end andre/ store oc smaa.
Vel da gider ieg druckit oc æt
Ja huerind dag/ til ieg bliffuer mæt.
Min bestilling tager ieg ocsaa vare
Her oc der i Huss oc Gaare.
Jeg gider oc reyst til Land oc Vand
J huor ieg skal/ alt paa min sand.
Saa i sandhed ieg det icke ved
Huor aff ieg er saa grum oc leed.
Induortis er ieg intet siug
Huercken i Maffue/ tarme eller bug.
Jeg er oc her paa gantske vis
Jeg haffuer huercken steen eller kaalde piss.
J huad mig ellers skade kand
Det ved ieg icke/ ieg arme Mand.
Her liuffuer hand slemmelig paa sig sel
Som huer maa acte/ met gaat skel.
Huad hannem skader hand fulduel ved
Huor aff hand er saa grum oc leed.
Dog tør hand det ey obenbare
At mand skal ey giøre aff hannem daare/
Hand bliffuer dog intet bedre end hand vaar
Men bliffuer alt ved de samme kaar/
J Had oc Affuind alt frem vdi
Som er Sathans æder forgifft oc spi.
Raad at søge det skøder hand ey
Men

Men gaar saa bort sin rette vey.
Vdi Had oc Affuind sin gantske tid
Det hannem ey rører/ hand acter met flid.
Men andet som hannem ligger mact oppaa
Det lader hand vel tilbage staa.
Men andris bestilling/ tarffue oc gaffn/
Det ved hand flux at giøre aff saffn/
Oc det alt vnder it helligt skin
Aff huilcket hand dog slet intet meen.
Oc skal hand nogen tid bedre faa
Aff Had oc Affuind hannem henger paa/
Da skal det i saadan maade ske
At den kand græde hand før saa lee.
At den kand bliffue en armer Mand
Som før haffde Gud oc nock i haand.
At den som stod/ hand kand falle
Saa bliffuer hand strax tilpass met alle.
Om børn de falder i Ild oc brende
Da faar hand bedre/det skal mand kiende.
Om de som vaare venner før
Den ene kand biude den anden for dør.
Om Huss oc Gaard begynder at brende
For hans egen ven slect oc frende.
Om den ene hand slaar den anden ihiel
Som før forligtes saare vel.
Om huermand lider wret oc skade
Der ved bliffuer de affuindsiuge megit glade.
Om de fromme lide stor hunger oc tørst

Der aff faar den affuindsiuge stor lyst.
Naar alting ilde i Verden gaar
Stor lyst den affuindsiuge der aff faar.
Kort at sige/ ieg vil bestaa
Alting i Verden maa ilde tilgaa/
Om den affuindsiuge hand skal bliffue glad/
Eller hand skal triffuis aff øl eller Mad.
Naar hand monne alle bedrøffuit see
Da begynder hand strax aff hiertet at lee.
Naar alle begynder at jamre sig
Da bliffuer hand lystig oc glad/ tro mig.
Naar alting gaar dig tuert imod
Da bliffuer hand din ven aff hiertet god.
Naar hand hører du klager dig saare
Oc felder modige oc mange taare.
Naar du tal om din store nød oc trang
Oc klager at tiden er dig lang.
Naar du siger/ Gud bedret mig arme Mand
Da bliffuer hand glad aff hiertet paa stand.
Naar hand seer dig hyle oc græde
Saa begynder hand først aff hiertet at quæde.
Naar du holdis for spe oc spot
Da giør det hannem aff hiertet got.

Der alting gick dig vel i haand
Oc du vaarst i act hoss alle Mand/
Den tid du haffde gode kaar
Oc alting stod dig rede for.

Da

Da gleddis hand aldrig met dig en gang
Enten met tale/ snack eller sang.
Oc den tid dig lide i Verden vel
Fortrød hand det fast den arme trel.
Endog hand nu monne græde
Det er ekon aff stor lyst oc glede.
Aff idel falskhed/ skalckhed oc suig
Hand lader som hand nu yncker dig.
Oc vil forøye sorrigen din
Met større banghed jammer oc pin/
Saa at det hand tilforne holt for spot
Det begynder hand nu at giøre saa gaat.
At der er ingen maade met
Oc det altsammens kommer affsted.
At hand kand dig fexere oc øffue
Oc altid lenger oc mere bedrøffue.
Oc det du actede ingelund
Det siger hand at være tusind pund.
Ja megit bedre det tør hand suerie
At det kand giøre dig diss værre.
Saa at naar somhelst du tencker paa
Huor meget dig er falden fra.
Naar somhelst dig kommer i sinde
Huor vel dig lidde baade vde oc inde/
Oc du tencker huor vel dig lidde førre
Da bliffuer din sorrig megit større.

For denne her oc eniste sag

Da giør den affuindsiuge sig wmag/
At tale om din gamle velfærd
Aff Leuiathan haffuer hand det lærd.
Som dag oc Nat monne omsøge
Synd oc sorrig at forøge.
Lige det samme den affuindsiuge giør
Naar hand tal om de ting du haffde før.
Det giør hand ekon i denne act
At du kant dig gremme/som nu er sagt.
Lad saa være/ du haffuer en Søn
Deylig oc fin/ lystig oc skøn.
Som haffuer lyst oc villie til sin Bog
Oc bliffuer der i baade Viss oc klog.
I huor somhelst hand i gaden gaar
Aff alle Mand hand yndist faar/
I huor hand monne i selskab være
Da prises hand oc holdis i ære/
For gode sæder oc tuctighed
Aff hans omgengelse bliffuer ingen ked.
Mod vnge oc gamle hand skicker sig vel
Det maa mand sige alt met gaat skel.
Alle/ fattig oc rig/ Mand oc Quinde
Da elsker de hannem vde oc inde.
For hand er tuctig/Gudfryctig oc viss
Aff alle Mand da haffuer hand priss.

Dette her det acter den Affuindsiuge vel
Hand derfor gaar oc gremmer sig sel/

Hand

Hand ved ret aldrig huad hand vil giøre
At hand monne saadan tiende høre.
Det bider hannem i hans hierte fast
Hand blegner her ved som en gast.
Kunde hand nogrelunde giøre det saa/
At den dreng aff alle maatte wheld faa.
Ingen wmag da skulde hand spare
Skulde hand end komme sig selff i fare.
Alle som taler om drengen gaat
Det holder den affuindsiuge alt for spot.
Siger mand/ Hand bliffuer viss oc klog
Den affuindsiuge siger/hand bliffuer it drog.
Roser mand hans maal røst oc stemme
Det monne den affuindsiuge saare gremme.
Siger mand hand kand vel scriffue
Til døde monne det den affuindsiuge driffue.
Siger nogen hand er lystig oc frisk
Oc elskis aff alle som sider til disk.
Da maa den affuindsiuge galen bliffue
Hand vilde den dreng ey vaare i liffue.
Thi saare ont monne det hannem giøre
At hand skal saadant om hannem høre.

Men hør nu til oc være vel stil
Huad ieg her effter sige vil/
Nu døer den dreng ieg talit om
Som actedis aff alle saa geff oc from.
Hand bæris aff dør/ oc leggis i graff

Stor sorrig faar hans Fader heraff.
Saa hand gaar/ græder oc vener sig
  Det er stor ynck/saa jammerlig.
Hand ved ret aldrig huort hand skal sig vende
  De yncke hannem alle som drengen kiende.

Her kommer den affuindsiuge oc til Gaare
  Oc lader som hand hannem yncker saare/
Oc begynder sin snack saa først paa ny
  Nu maa mand lede offuer all denne by/
Blant lig oc lærd/ fattig oc rig
  Saadan en dreng da finder mand neppelig.
Ja lede sig baade vde oc inde/
  Hans mage skal mand icke finde/
Hand haffde saadan held aff alle Mand
  Det vaar stor lyst/huor mand hannem fand.
Huor kunde hand herlig læse oc scriffue
  O maatte hand bleffuit nogen stund i liffue/
Da haffde hand bleffuit en merckelig Mand
  Som hand kunde findis i it Land/
Hand talit sine ord alle met skel
  Alle Mand de vnte hannem saare vel.
Hand sang det vaar stor lyst at høre
  Det skickit sig vel/ huad hand mon giøre.
Aff alle fortiente hand stor tack
  Met sin herlige/ deylige oc lystige snack.
Saa mange hand vaar i omgengelse met
  De vnte hannem vel huer i sin sted.

O maat=

O maatte hand leffuit en føye stund
  Det haffde været gaffn for tusind pund.
Vdi sit ansict vaar hand deylig oc fin
  Det maa forøge drøffuelsen din.
Hans Haar det skinde som Guld hint klare
  Huor hand det vilde obenbare/
Hans hender vaare huide rene oc smaa
  Det vaar stor lyst huor mand hannem saa/
Forstand oc nemme haffde hand for alle
  I Skolen den lærdiste mōne de hannem kalle.
Vdi Bogelige konster vaar hand fri
  Som hand daglige dags øffuit sig i/
Gredsk oc latine vaar hannem lætte
  Hand viste det ret tilsammen at sette.
Kort at sige/ hand viste til pricke
  Saa megit hannem burde/ ieg liuer icke.
Hannem gick slet ingen ting forbi
  Aff alle de stycker hand øffuit sig i/
Jeg ved slet ingen hand torde vige
  Ja mand skulde lede effter hans lige.
Vdi de stycker hand tog sig faar
  Da haffde hand altid gode kaar/
Thi vaar det skade hand døde nu
  Det giør mig ont/ naar ieg det kommer ihu.

Saa er den affuindsiuge alt til stæde
  Oc lader som hand aff hiertet monne græde.
Det er dog idel skrømpteri

 Falsk

Falsk oc suig oc hyckleri.
Oc alt det som hand taler hære
Nu om̃ den Dødis dyd oc ære/
Smucke skabning oc gode nemme
Aff huilcket hand sig tilforne mon gremme.
Det giør hand altsammen i denne act
Merck dette her/dig ligger paa mact.
Hand giør dette her skalt du forstaa
At hand din sorrig forøge maa/
Oc icke fordi/ hand yncker dig
Thi hand er hiertelig glad ved sig/
At det er ilde met dig gaait
Der aff haffuer hand husualelse faait.

Jeg begynte her først i Bogen at scriffue
Huor aff de Affuindsiuge glade bliffue.
Aff en andens wlycke monne det ske
At de kunde baade springe oc le.
Saa begynder hand oc saa hære nu
At komme din Søns dygder ihu
Icke fordi hand der aff haffuer glede
Men at hand kand komme dig til at græde.
Oc altid gremme dig meer oc meer
Det er hans lyst/hand der at leer.
Saa at den hand icke før maatte lide
At hand paa gaden kunde skride/
Den monne hand nu ophøye til sky
Met stor roess offuer en gantske By/

De

De affuindsiuge skal mand kiende saa
  I huor somhelst de kommer fra/
All den ting som andre rose
  Dem forfalske de strax met deris glose.
Vil nu en anden rose den døde
  Da begynder hand strax met ordene søde/
Oc det foruender huor hand kand
  Det er hans idret den falske Mand.
Hand siger at Gud hand vaar hannem blid
  Hand tog hannem bort i rette tid/
Haffde hand nu død bleffuit ey
  Da skulde mand hørt en vnderlig rey/
Det skulde sig haffue vel høyt bestaait/
  At hand skulde Christen affgang faait/
Thi hand begynte nu ilde at skicke sig
  Baade imod fattig ocsaa mod rig.
Thi vaar nu Gud hannem mild oc blid
  At hand hannem tog i medel tid.

Saa kand den affuindsiuge ey rolighed faa
  Vden hand sin næste skal lade begaa.
Enten i liffuet eller ocsaa i død
  Oc det alt met sin tale sød.
Som det skulde være alt kierlighed
  Det er dog affuind fuel oc led.
Alle de ting mand naffn kand giffue
  Dem ved den affuindsiuge at bescriffue/
Met idel falskhed/ løgn oc tant/

Det skal dog siunis vist oc sant/
Oc at det monne hannem til hierte gaa
Endog hand aldrig tenckte der paa.
All den ting mand skade aff faar
Det gemmer hand napt alt ved it haar/
At hand kand haffue i By at føre
Oc sige det hannem ont monne giøre.
Saa at det ilde kand tilgaa
Det er hans lyst skulle i forstaa.
Thi aff onde tiende triffuis hand
Som græss aff regn/ paa tørre Land.
Oc alt det gode som nogen formaar
Det affuindis hand ved oc plat forsmaar.
Den stund mand haffuer noget i sin gemme
Da monne hand sig vel saare gremme.
At andre ocsaa noget gaat haffue/
Det giør hannem sorrig/ oc stor plaffue.
Dog ligeuel lader hand sig ey tycke
Det at fortryde aldrig it stycke.
Hand icke helder met ord eller snack
Tilraader folck til loff oc tack,
Den HERRE at giffue/ de haffuer det aff
Her paa hand aldrig nogen act gaff.
Det samme hand huercken lastet eller loffuit
Men vaar der ved/ som hand haffde soffuit.

Men naar somhelst at fald kommer paa
Oc det begynder vdaff dørren at gaa.

Saa

Saa den noget haffde bliffuer det quit
  J huor hand tog det vare met flid.
Oc naar det er da borte met alle
  Oc modet begynder paa hannem at falle.
Som det da aatte oc haffde i hende
  Her ſkal mand førſt den affuindſiuge kiende.
Nu ſaa ſtrax begynder hand
  At yncke den arme fattige Mand.
Som denne ſkade haffuer nu faait
  Oc ſiger/ huor ilde det er til gaait.
Oc begynder da offuer den gantſke By
  At ſqualdre oc føre met roff oc ry.
Oc lader/ det giør hannem gantſke vee
  At hand ſin næſtis ſkade ſkal ſee.
Oc ſuer at Gud ſkal være hans vinde
  Baade for Mand ocſaa for Quinde.
At haffde hand kund den ſkade affuend
  Som denne Mand hannem er nu hend.
Det vilde hand giort ſaa hielpe hannem Gud
  Det er dog idel løgn: oc drud.
Oc ſynderlig til Manden monne hand tale
  O Gud ſom dig kand beſt huſuale.
Huilcken ynckelig ſkade haffuer du faait
  Huor det er ilde met dig tilgaait.
Det er ſtort vnder du dig ey henger
  Thi du kant her intet giøre lenger.
Er ey borte din velfærd næring oc ald
  O huilcken ynckelig ſkade oc fald.

Aldrig

Aldrig tør det dig komme i sinde
At du kant denne skade foruinde.
Gider du end enten druckit eller æt
Mig vndrer du kant dig røre affsted.
Gud forbiude/ det mig saa vaare
Jeg hengde mig selff vdi en snare.
Saa haffde min onde dage ende
O huor megit ont kand mennisken hende.
Saadan en skade ey nylig er skeed
Jeg tror at Gud maa være dig vred.
At hand saa hart monne straffe dig
Gud forbiude det vaare saa mig.
Jeg toge mig selff vist aff dage
Jeg gadt icke leffuit i saadan plage.
Thi bedre er det at være plat død
End leffue huer dag i saadan nød.
Gods oc pendinge ere gaait sin vey
Huor du dig skalt føde ved ieg ey.
Guld oc Sølff oc dyrebar stene
Det er alt borte thi maat du vene/
Mig vndrer du gider talit it ord
Eller ocsaa nogen tid gaait paa iord.

Saadan trøst vel sørgelig/
Giffuer den affuindsiuge fattig oc rig.
Naar Verden gaar dem noget til mene
Oc de begynder dennem at vene.
Da siger hand/ skaden at være stor

Hand

Hand trøster dennem aldrig met it ord.
At de i Mishaab slet skulle falle
Oc tro de ere fordærffuede met alle/
Oc icke giffue Gud den ære
At hand deris gods kand formere/
Saa vil ieg befatte met it ord eller thu
Ald den tale ieg sagde nu.
De gode ting mand haffuer tilstæde
Dem monne den affuindsiuge altid begræde/
Oc vilde langt heller mand intet skulde haffue
Oc haffuer der aff stor sorrig oc plaffue/
Men det som nu er gaait sin kaas
Der hialp for/ huercken lycke eller laass/
Mand kunde det ey foruare saa
At det sin vey ey maatte gaa/
Det priser hand nu oc holder i roess/
Den affuindsiuge krop/ saa faa hand droess.
Thi dette foruist ieg sige vil
Kunde det gaffne hand tagde vel stil/
Men nu hand mercker det ont monne giøre
Da monne hand det i tale føre.

I Verden omkring ieg sige vil
En argere ting er icke til/
End Had oc Affuind den kand være/
Som dog i Verden nu flux regere.
Baade iblant lige ocsaa blant lærde
Aff Had da ere de mesten fordærffde.

Den

Den ene den anden ey lide maa
  Men misunder hannem det hand kand faa.

Had/det er en forgifftig ting
  Som hun kand findis i Verden omkring
Menniskens legom fordærffuer hun slet
  Det er/som Jern aff rust er æt/
Aff Mad oc dricke det aldrig kand triffuis
  Den stund det saa aff Had monne riffuis.
Naturen som ellers er god oc sterck
  Aff Had da fanger hun suie oc verck/
Saa/ alt den ting hun ellers formaa
  Aff Had det slet forsuinder saa/
At det bliffuer paa det sidste dag fra dag
  Aldelis forsmectet oc megit suag/
En fiende monne ocsaa Hadskhed være
  Mod alle de ting wi haffuer aff vor Herre/
Thi det gode Gud giffuer sine børn at nyde
  Det monne den Affuindsiuge altid fortryde.
Saa at kunde hand det met lempe stille
  Da vilde hand gerne dem der ved skille
Alt det gode som de haffuer
  Som er dog Guds benedidelse oc gaffuer.

Had oc Affuind er tuert imod Gud
  Thi Kierlighed oss biudis i hans Bud/
Ville i mine Discipler være
  Det sagde vor kiere frelser oc Herre/

Hin

Hin anden aff hiertet i elske da
   Huo det ey giør men monne forsmaa/
Min Discipel kand hand icke være
   Det siger ieg som er eders Herre.

At wi dis bedre kunde forstaa
   Huor Had oc Affuind er kommen fra/
Da vil ieg nogle Exempler her sette
   Paa det wi ocsaa kunde vide dette/
Huor Affuind aff begyndelsen er kommen fra
   Det skulle wi vide ocsaa forstaa.
At Sathan den fule Dieffuel oc grum
   Hand Had oc Affuind i Verden først kom.
Thi effter hand haffde sig forseet
   Oc vaar kast til Helffuede aff Himmelen ned.
Oc vaar saa kommen i det hede bad
   Da optendis hand til Affuind oc Had/
Mod menniskens køn som Gud haffde skabt
   Det vilde Sathan haffue fortabt/
Til euig straff/ pine oc vee
   At det skulde Gud icke mere see/
Vdi hans Herlighed/ Fryd oc glede
   I den Himmelske Throne/ bolig oc sæde/
Thi huad glede der vaar i Himmerig
   Det viste Sathan foruden suig/
Huilcken hand fald saa skammelig fra
   Der hand lod Hoffmod sig besla.
Da bleff hand ned aff Himmelen skut

Til Helffuedis grund i nederste put/
Der maa hand bliffue til euig tid
Derfor da giør hand til sin flid/
At Mennisken kunde ocsaa bliffue fortabt
Som Gud til gleden igen haffde skabt.
Der affuindis hand ved den Dieffuel grum
Ocsaa til Euam met snedighed kom.
Til Adam vilde hand icke gaa
Thi hand reddis at Adam skulde forstaa/
Hans Argelist oc snedige fund
Met huilcken hand vilde fordærffue i grund/
Hannem oc Euam hans venne viff
Oc skille dennem fra det euige liff.
Til Adam derfor da kom hand ey
Men gick en anden sti oc vey/
Til Euam den arme simpel Quinde
Oc bedrog hende saa i samme sinde/
Met sin list oc snedighed
Den fule Dieffuel grum oc led.
Hand talet til hende oc sagde saa
Kiere Quinde lad mig forstaa/
Om noget Træ her i Haffnen mon staa
Aff huilcket i icke æde maa.
Ja sagde hun den arme Quinde
It Træ er her i Haffuen inde/
Hues Fruct wi icke æde maa
Men ladet plat wrørder staa/
Thi Gud hand oss det selff forbød

Oc

Oc ſagde wi ſkulde viſſelige dø
Huilcken dag wi aade der aff
Hand oſſ det til foruarſelſe gaff/
Thi maa det Træ wrørder ſtaa
Aff de andre wi frilig æde maa.

Her da ſuarede Dieffuelen til
Hør huad ieg dig ſige vil/
Gud hand ved det gantſke vel/
Oc acter det met fuld gaat ſkel/
At huilcken dag i her aff æde
Da bliffuer det eder til ſtor glede/
Saa viſe ſkulle i ocſaa bliffue
Det vil ieg oc tilkiende giffue/
At i ſkulle vide ont oc gaat
Det ſiger ieg eder foruden ſpot.
Ja i ſkulle bliffue lige ſom Gud
Som gaff eder denne befalning oc bud
At i ſkulde Træit wrørd lade ſtaa
Huad onde kunde i her aff faa?
Æder der aff vil ieg eder raade
Saa ſkulle i bliffue viſe baade/
Oc troer denne min tale oc ſaffn
Det ſkal komme eder til ſtort gaffn.

Diſſe her ord oc ſøde tale
Hun monne Euæ ſaa vel befalde/
At hun tog Eblet oc bed der paa

Hun fick oc Adam hand giorde lige saa.
Der de Guds ord nu haffde forgæt
Oc baade tho aff Fructen æt/
Da kiende de at de nøgne vaare
Oc stode der baade blote oc bare.
Saa skammet de dennem for sig ene
Oc begynte da først at sørge oc væne/
At de Guds ord haffde saa forsmaaet
Oc effter Dieffuelens lærdom gaaet/
Som vaar ekon idel løgn oc taat
Det kunde de nu besinde grant.
Thi monne de saare jamre sig
Det vaar stor ynck tro du mig/
At de skulde Dieffuelens løgn giffue mact
Oc icke Gud som sant haffde sagt.

Som de saa begræde deris fald met slid
Da kommer hand gaaendis den Herre blid/
De begynte da at fryçte saare
Gud hand spurde huor de vaare.
Da suaret Adam met stor nød
Aff sorrig vaar hand nesten død/
Hand sagde til Herren/ hand torde icke bie
Men holt sig offuer til en sie/
Oc monne derfor krybe i vraa
For hand vaar nøgen hand kunde forstaa/
Hand begynte oc strax at vndskylde sig
Oc sagde at Quinden hãnem giorde det suig/
Oc

Oc haffde hand Quinden icke faaet
Det haffde hannem aldrig saa ilde gaaet.
Men der hand hende til sig fick
Det hannem straxen ilde gick.
Der Quinden denne tale nu hørde
Begynte hun oc sin aarsage at giøre/
Oc sagde at Ormen giorde det
Sin vndskyldning vilde hun giøre der met.

Men der Herren nu monne dette høre
Huor de deris aarsage kunde giøre/
Da sagde hand saa til Manden først
Fordi du hørde din Quindis røst/
Forbandet for din skyld skal Jorden være
Tidzel oc torne skal hun dig bære.
Vdi dit Ansictis sued skalt du hende dyrcke
Aff gantske mact oc største styrcke/
Din klede oc føde skalt du atspøre
Met stort arbeyd/ som du skalt giøre.
I dit ansictis sued skalt du forstaa
Skal det ske/ du dig Næremaa.
Indtil du bliffuer til Jord igen
Som du før haffuer værit/ met hud oc been.

Quinden sagde hand ocsaa til
Hør huad ieg dig oc sige vil
Fordi du Ormens røst monne høre
Din sorrig vil ieg mangfoldig giøre/

 At

At naar du monne til Barsel kede
Skulle dag oc Nat vorde dig kede/
Met stor sorrig/ banghed oc møde
Dit foster til Verden skalt du føde/
Oc den stund du leffuer/ skal det saa gaa
Der tørt du intet tuile paa.

Her maa wi høre baade Quinde oc Mand
Huad Had oc Affuind vdrette kand/
Som Dieffuelen førde i Verden ind
Som hans onde Natur hannem gaff i sind.
Mand oc Quinde forførde hand saa
At de Guds venskab fulde fra/
Oc det allene aff stor Had
Hand dennem aff Frucen æde bad/
Som Gud vor Herre dem haffde forbød
Oc kom dennem saa oc oss i nød
Saa at haffde icke Gud forbarmet sig
Offuer vnge oc gamle fattig oc rig/
Da haffde wi alle fortabt bleffuit
Det spil det haffde Sathan saa dreffuit/
Formedelst sin store Affuind oc Had
Som i hans vanartige Nature sad.
Men tacket være Gud oss Frelste aff nød
At wi kunde vndgaa den euige død.
Endog wi her i Verden maa lide
Arbeyd oc møde/ i mideler tide
Huer vdi sin rette bestilning oc kald
Som

Som forfarenhed lærer offuer Verden ald/
Somme meer oc somme minde
Saa gaar det til met Mand oc Quinde/
Oc i men Verden staar det saa monne gaa
At de skulle arbeyde store oc smaa/
Somme det/ oc andre det
Saa kommer alt arbeyd oc gierning affsted.
Men dog da haffue wi denne trøst
At wi fra Euig pine ere løst/
Formedelst Christi rosens blod
Som nøgen for oss paa kaarssit stod/
Hannem ske tack til euig tid
Som lod sig finde saa mild oc blid/
Oc at hand vilde oss frelse oc løse
Fra Sathan den grumme/ fule oc bøse.
Saa hand oss icke i euighed
Skulde riffue oc slide oc giøre fortred.
Huor effter hand oc søgte først
J Paradis met stor lyst.
Som wi nu haffue hørt tale om
Det giorde da den fiende grum/
Detsamme sind haffuer hand endnu
Hand løber omkring/ kom det ihu.
Oc vilde gierne alle menniske forføre
Det er det arbeyd hand monne giøre/
Oc altid gaar oc staar paa lur
Det arme vsel fordømte Creatur/
At hand kunde alle bedrage met sig

 Til

Til euig pine euindelig.
Thi ligger oss macť paa/ wi tage oss vare
 At wi icke falde vdi hans snare/
Oc vocke oss altid met største flid
 Thi oss at daare er hans jd.
Fra Gud da er hand gantske vend
 Oc aff Had oc Affuind aldelis optend/
Thi maa hand ene ved sig være
 Wi ville bliffue hoss Gud vor HERre/
Som oss haffuer skabt/ giffuit liff oc aand
 Oc frelst oss vdaff Dieffuelens baand.

Saa haffue wi her nu kortelig hørd
 Huo først haffuer Had i Verden indførd/
At det er Sathan/ den fule oc grumme
 Som alt andet ont affsted monne komme.
Den tid hand Gud ingen skade kunde giøre
 Saa vilde hand Menniskèn i fordærffuelse
Oc aff sin store Affuind oc Had føre.
 Hand dennem aff Fructen æde bad/
Oc førde dennem saa i iammer oc nød
 Ja nesten til den euige død/
Oc haffde icke Gud forbarmet sig
 Det haffde dennem timeds vissèlig.

Cain/ Adams søn vel geff
 Sathans Discipel hand oc strax bleff/
Der hand lod Affuind sig besla

Oc effter ſin Broders liff monne ſtaa/
For Abels Offer Gud befalt
Her aff da føddis den Affuind alt.
Oc huor ſomhelſt at Cain monne gaa.
Hand tuert oc ilde paa Abel ſaa/
Hand tenckte hand vilde hannem dræbe ſel
Fordi hans Offer luctet for Herrē vel.
Saa begynte ont i hannem at optende
Oc huor hand gick da monne hand brende/
Aff Had oc Affuind oc forgifftighed
Hand vaar paa Abel gantſke vred.

Thi huor Had oc Affuind i hiertet boer
Der pønſis oc tenckis altid paa moer/
Paulus/Chriſti Apoſtel geff
Hand ocſaa noget her om ſcreff.
De onde Menniſker/ Mand oc Quinde
Ere fulde aff Affuind vde oc inde/
Oc altid ere de haſtige oc vrede
Andre at ſkade/de effter monne lede.
Oc aldrig bliffue de tire glade
End de kunde giøre andre ſkade.
Saa gick det met Cain/ den blodhund
Hand tenckte paa ont i allen ſtund.
Hand tenckte der ſtedſe oc altid paa
Huor hand kunde Abel aff dage faa/
Icke for anden ſynd eller bryſt
End fordi Gud til hans Offer haffde lyſt/

Hand vilde hannem derfor Myrde oc sla
Hand stedse oc altid tenckte der paa.
Oc dette hoffmod (lod hand sig høre)
Det vilde hand for denne sag skyld giøre/
At Gud der skulde see oppaa
Huor hand vilde Abel til døde sla.

Men der Gud nu dette saa
At Cain altid tenckte her paa
Huor hand kunde Abel sla ihiel
Da talet Herren til Cain sel.
Cain/ sagde Gud/ hui est du vred?
Hui est du vorden saa grum oc led?
Du est optend til Synd oc last
J dit ansict blegner du som en gast/
Det foruandlis til ont Dag fra Dag.
Tencker du ont da haff fordrag.
Oc lad det aldrig saa met dig gaa
At Synden offuer dig skal macten faa/
Est du from/ det behager mig vel
Men est du icke/da foruar dig sel/
Thi her paa tørt du intet tuile
At Synden i dørren ey monne huile/
Hun kand der icke lenge bo
Men vaagner op oc giør wro.
Thi lad hende icke forfremme sig
Giør hun det/ det angerer dig/
Men see til/ at du kant offuer hende raade

Da

Da bliffuer det dig til gaffn oc bade/
Men vilt du icke dette giøre
I sorrig oc drøffuelse monne hun dig føre.
Denne predicken actede Cain icke
Hun gick ham til hierte aldrig it stycke/
Men bleff fremturende i Affuind oc Had
Abel/ hand sig paa Marcken følge bad.
Der de did komme acte vel dette
Begynte Cain met Abel en trette/
Foruden ret oc alt gaat skel
Oc der met da slo hand Abel ihiel.
Der denne gierning vaar nu giort
Da raabte Abels blod aff iord/
Til den euige Gud i Himmerig
Oc klagit offuer Cain ynckelig/
Oc offuer denne ynckelige mord
Som Cain nu nylige haffde giort.

Strax der effter skulle i forstaa
Da talede Gud til Cain saa/
Cain/ hør huad haffuer du giort?
Hui haffuer du bedreffuit dette store mord?
Huor er din Broder/ lad mig høre?
Hui lader du dig aff Sathan forføre?
At vdøse saa wskyldigt Blod
Jeg bad dig Cain/ staa imod
Din fule begæring / oc slemme attraa
Oc icke effter din villie at gaa.

Da suarede Cain strax traadzelig
Huor min broder er/ huad kommer det mig/
Skal ieg tage vare huort hand monne gaa?
Kiere lad mig det forstaa/
Hand maa gaa huort hand vil gaa
Jeg haffuer andet at vare paa/
End hannem at vocte oc haffue i gemme
Huad helder ieg er vde eller hiemme.
Det sagde Cain i letfærdighed
Hand actet ey Synden at være hannem led.
Der Synden i døren begynte at vaagne
Da begynte Cains hoffmod at slugne/
Oc der det hannem til hierte mon gange
Da bleff hand bedrøffuit/ oc megit bange/
Oc sagde omsider met angist oc nød
Jeg er forplictig til euig død.
Min Synd er større/ kand ieg forstaa
End ieg kand nogentid naade faa.
Den stund hand leffde trode hand saa
Thi monne det hannem ilde gaa/
Hand bleff fortabt/ thi maa hand vene
Det kunde hannem Had oc Affuind fortiene.

Thi Had oc Affuind huor de monne bo
Der fødis aff dem/ til Gud vantro/
Oc driffue mennisken paa det sidste saa vid
Vdi Synd oc ondskab hid oc did/
At de kunde aldrig komme til land
Saa

Saa gick det Cain den vsle Mand.
Der hand aff begyndelsen ey vilde omuende
Oc sig for Gud en Syndere bekiende.
Men bestyrcket sin Synd met hoffmodighed
Der aff/ for Gud da bleff hand led.
Endog hand haffde nu ilde giort
Oc bedreffuit dette Mord saa stort/
Haffde hand endda faldet til føye
Oc bedit at Gud vilde været til nøye/
For Quindens Sæd som skulde komme
Det haffde hannem vist til salighed frommit.
Thi Gud Faders Naade oc store miskund
Hun offuergaar Synden mangelund.
Augustinus hand monne oc der om scriffue
Oc oss allesammen tilkiende giffue.
Hand taler til Cain oc siger saa
Du liuer Cain/ skalt du forstaa:
Thi Gud Faders store miskund oc Naade
Hun offuergaar Synden i allemaade.
Offuer alle Menniskis Synder hun skin
Hui skulde hun icke offuergaa din.
Paulus hand oc detsamme bestaar
At Guds Naade fast offuer Synden gaar.
Thi skulde Cain ey mistrøstet sig
Men faldet til Gud fast inderlig/
Saa skulde det hannem icke ilde gaaet
Men skulde naade oc barmhiertighed faaet.
Effter=

Efftérdi wi monne nu here lære
Huad Had oc Affuind de monne være/
At de aff Dieffuelen ere skabte
Oc vaare første aarsag at Cain bleff fortabt.
Saa mercker huad ieg vil sige nu
Lader oss dennem fly aff hierte oc hu/
Thi huo i sit hierte Had monne føde
Hand bliffuer den første/ hun legger øde.
Had oc Affuind ieg taler om
Det er en tingest ful oc grum/
Altid er hun oc strider mod Gud
Som alle at elske/ haffuer befalet i sine bud.
Der nest fortærer hun mennisken op
I huor hand gaar met skind oc krop/
Til Mord oc Mandrab/ hun mõne hendriffue
Alle de Menniske hende mact vil giffue.
Naturen som ellers er sund/ karsk oc sterck
Den giør hun skrøbelig met sorrig oc verck
Alle de ting som gode monne være
Dēnem kand alt Had oc Affuind fordærffue/
Venskab met nogen/ hun ey holde kand
Huercken met Quinde eller met Mand/
Thi naar somhelst en anden lider vel
Da gremmer den Affuindsiuge sig saare sel/
Hand misunder sin næste hans gode lycke
Hans ven aff hiertet lader hand sig tycke/
Oc skal hand enten lee eller quæde
Da skeer det naar den anden mon græde.
Saa

Saa maa huert Menniske vndre fast
Paa denne slemme breck oc store last/
Som haffuer nu faaet saa stor mact
Oc holdis hoss mange i stor act/
Endog de kand intet vinde der met
Oc der met slet intet komme affsted/
Vden daglig sorrig oc hiertens vee
Den haffue de Affuindsiuge kunde wi see.
Oc denne sorrig hun daarlig er
Som den affuindsiuge i hiertet bær.
For de ting som hannem intet kand skade
Ey heller komme hannem ved i nogre maade.
Thi her aff pleyer mand sorrig at faa
Naar noget mon oss til mene gaa/
Oc lade saa huer sørge for sin skade
Det er det raad/ som ieg vil raade.
Men dette den affuindsiuge ey giøre vil
Hand tager sig megen fremmet sorge til/
For de ting som hannem intet mon røre
Ey heller hans gaffn eller skade kand giøre.
Det kommer hannem plat intet ved
Dog giør det ham sorrig oc stor fortred.
Saa maa denne sorrig den daarligste være
Som noget Menniske meest kand bære
Oc meest at sørge for andre lide vel
Er det icke daarligt ? acte sel.
Huad skade kant du her aff faa?
At det andre oc vel monne gaa?

Oc

De haffue dog intet faaet fra dit
Eller dig fornær gaat nogen tid.
Huor faare seer du da vd saa ilde
Lige som du dennem bide vilde/
Haffuer Sathan da slet mact met dig faaet
Hui haffuer du saa effter hans vilie gaaet
Giør det dig ont at andre lide vel?
Kiere hui affuindis du icke ved dig sel?
Du haffuer io selff baade gods oc penge
Icke vilt du dig derfor henge/
Folck de kunde dig oc fordrage
Icke tager du dig selff fordi aff dage/
Vedst du ey det/ oc bestaar det frit
Alt huad du haffuer/ megit eller lit.
Det haffuer du altsammen faaet aff Gud
Hui seer du da saa ilde vd?
Vilt du være vred met gaat skel
Saa giør dig vred først paa dig sel.
Thi din biering vilt du oc vare paa
Hui affuindis du da/ at andre giøre saa?
Den Stat dig sømmer den monne du føre
Hui giør det dig ont/ at andre saa giøre?
Den deel du haffuer/ den varer du paa
Maa icke andre giøre lige saa?
Dit kald som du skalt faare staa
Der legger du største flid oppaa/
At du kant faa der aff stor prijss
Oc actis aff alle at være viiss/
Maa

Maa icke en anden ocsaa giøre?
Naar hand skal op oc lade sig høre/
Maa hand icke oc legge vind oppaa?
At det for hannem kand vel aff gaa.
At gaat folck kand vel nøyes der met
Giør det dig ont/ sig mig det?
Bør dig hannem derfor at belacke
At gaat folck tager hans ord til tacke?
De maa hannem lide oc ynske hannem gaat
Bør dig det/ at holde for spot?
Naar nogen taler dig gaat oppaa
Giør det dig ont/ lad mig forstaa?
Jeg ved vel huad dig i hiertet bider/
Huor du i Callatz oc Gestebud sider/
Der vilde du gerne haffue rosen for alle
At mand skulde dig den Viseste kalle.
Det er forgæffuis det kand icke ske
Thi maat du altid ilde see.
Had oc Affuind monne dig fortære
Den stund du leffuer i Verden hære.
Derfor maat du altid gaa paa lur
Dit arme/ wsel oc ælendige Creatur.
Oc mene at folck de tage til tacke
At du din Næste kand belacke.
Saa intet giøris vel/ vden huad du giør
Det er dog skarn oc squalder du føer.
Dog du est icke enist den allerførste
Som monne effter æregerighed tørste

Men du haffuer fleer i selskab met dig
Som i disse vilkaar ere dig lig.
Oc paa det du skalt det icke forgette
Da vil ieg her it exempel sette.
Om Saul som vaar en Konning rig
Effter ære haffde hand oc stor sig.
Oc at hand maatte stor ære bekomme
Da forfulde hand Dauid den gode oc frôme/
Som hannem dog giorde megit gaat
Den forfulde Saul/ oc giorde aff spot/
Oc tenckte altid saa ved sig
Haffde ieg Dauid aff veyen fra mig/
Saa maatte ieg ene æren beholde
Oc actis aff alle den mectigste oc bolde/
Thi skal Dauid met mig lenge regere
Da ophøye de hannem oc mig fornædre/
Thi vaare det gaat hand vaare aff dage
Saa giorde hand mig icke mere vmage.
Oc altid haffde hand dette i sinde
Dauid at myrde baade vde oc inde.
Thi huor Had oc Affuind i hiertet boer
Der tenckis icke andet end idel moer/
Saa gick det met Saul som vaar beset
Met tuende onde/ forstaa mig ret.
Met den onde aand plaffuedis hand
Oc der til met Affuind/ den vsle Mand.
Oc naar det onde giorde hannem bange
Da kunde hand intet bedre fange/

Aff nogen ting i huad hand fick
Før end Dauid indtil hannem gick.
Met sin strengeleg i hans hende
Der aff da kund mand straxen kiende/
At Saul hand bedre aff siugen fick
Oc det onde hand haffde/ det strax forgick.
Men denne velgierning actet hand icke
Som Dauid hannem giorde/ aldrig it stycke.
Men aff Had oc Affuind lod hand sig raade
Oc tenckte at giøre Dauid skade.
Hand stack til hannem met it frit mod
Saa spiudet i veggen effter Dauid stod.
Dog Dauid hand ingen skade fick
Men vigte bort oc fra hannem gick.
Hand holt sig strax en anden sted hen
Oc lod Saul sidde bedrøffuit igen/
Som hannem icke andet end ont vilde giøre
For hand fra ham den onde aand möne føre.
Thi huor Had oc Affuind de sidder inde
Det vere sig enten hoss Mand eller Quinde/
Da er det lige som Dieffuelen bode der sel
Vdi detsamme wsle træl/
Som dag oc nat icke andet monne tencke
End det sin næste kand forkrencke.
Hæder oc ære gods oc liff
Met pucken oc snurcken Affuind oc kiff.
Oc alt det gode mand dennem kand giøre
Oc dennem til gode/ sig i skade føre.

Da er det forgæffuis/det maat du tro
Huor Had oc Affuind de inde bo. (heffne
Der tencker mand icke andet end sin harm at
Kunde mand ellers faa der til sin effne.
Oc lige som Saul vilde Dauid lønne
For sin lystige leg oc Psalmer skøne.
Met huilcken hand hannem frydet saa
At den onde Aand maatte vige fra/
Dog fick Dauid ingen anden tack
End Saul met spiudet effter hannem stack.
Oc vilde hannem der slagit ihiel
Foruden ret oc vden skel.

Saa er det met Affuindsiuge mennisker alle
Alle gode gierninger de saa betalle.
Met forræderi/ falsk oc suig
Det er den løn du maat vente dig.
For alle dine velgierninger store oc smaa/
Som den affuindsiuge aff dig fange maa.
Kunde du end fødet aff dig skære
Oc hannem vdi din barm saa bære.
Kunde du hannem altid redebon være
Nat oc dag/ her oc dære.
Hans bestillinge at giøre oc vdrette
Dog ligeuel skal hand met dig trætte/
Vilde du end ligge stille som en steen
Oc lade hannem dig træde met føder oc been/
Kunde du reise hannem op aff døde
Oc

Oc frelse hannem baade aff sorrig oc møde/
Kunde du hannem røcke aff Helffuedis grund
Aff Sathans kløier oc gloende mund/
Dog bliffuer hand den som hand vaar før
Saa tilig hand kommer fra dig aff dør.
Søde ord met en falsker tunge
Dennem kand hand giffue aff leffuer oc lunge.
Hand tør end kalde Gud til vinde
Hand vil dig gaat du skalt det finde/
Dog ligeuel er det løgn oc tant
Du maat mig tro/ ieg siger dig sant.
Thi Verden er fuld aff falsk oc suig
J huor mand kommer blant lær oc lig/
Megit gaat det kunde de vel iette
Oc det inden afften plat forgette.
Kommer der nogen oc spør dennem til
Om det de loffuede/ de det holde vil/
Da faa de sig strax andet at giøre
Oc lade som de det icke høre.
Huad hand begærer som for dennem staar
Hans klage dennem intet til hierte gaar/
Paa deris facter kand hand see
At de holder hannem for spot oc spe.
Oc mange det icke acte ved it haar
Huorledis det met deris næste gaar.
Det beuise deᵉ met gierninger sine
J huor de siunis for Verden fine.

 Men

Men nu her effter ville wi høre
Huad Saul endnu mod Dauid mon giøre.
Saul hand vilde det icke høre
At mand skulde Dauid nogen ære giøre/
Det skar hannem i hans hierte fast
Hand blegnet der ved som en gast/
At folck de giorde saffn der aff
Oc Dauid den store ære gaff/
At Dauid som vaar en vnger Mand
Hand haffde faait seyer oc offuerhaand/
Offuer Goliat den store Kempe
Met huilcken hand brugte saadan lempe/
At hand monne hannem til døde sla
Oc hug hannem siden hoffuedit fra/
Oc bar det ind for Saul i sin haand
Det giorde Dauid den vnge Mand.
Der det vaar giort forstaa mig ret
Oc alle folck de hørde det/
Da begynte de allesammen at siunge
Oc tackede Gud met hierte oc tunge/
De finge at sige for almindelig snack
Dauid haffuer tient dobbelt tack/
Saul hand slo it tusind ihiel
Men Dauid ti tusind/ giorde hand icke vel?

Der Saul denne Sang nu monne høre
Aff hiertet ont det hannem mon giøre/
Hand bleff derfor oc gantske vred

Oc

Oc sine tender sammen beed/
At hand om Dauid skulde høre dette
Det kunde hand aldrig plat forgette/
Hand begynte oc sagde saa ved sig
Huor vnderlig tale folck om mig/
At Dauid slo ti tusind ihiel
Oc ieg it tusind er dette skel?
Mand skal det høre inden en stackit tid
At lycken end bliffuer hannem saa blid.
At hand faar baade Spir oc rige
For sand da tør ieg dette sige/
Folcket altsammen vnder hannem vel
For hand den Kempe slo ihiel/
Til Konning offuer dennem de hannem giøre
Det skal mand baade see oc høre/
Vden ieg der til finder raad vdi tide
Oc hannem bortsetter til en side/
Saa hand icke hid kommer mere
Dette det beste raad skal være/
Ellers bliffuer hand Konning/ skal mand see/
Mig til skamme spot oc spe/
Thi vil ieg heller legge vind oppaa
At ieg kand hannem til døde sla/
Skulde ieg det end giøre met falsk oc suig
Det skal dog saa ske visselig/
Saa kand ieg ene Riget beholde
Oc være Konning hin mectige oc bolde.

Dette altsammen haffde Saul i act
Det beuiste hand oc aff gantske mact/
Thi Dauid som effter Guds villie mon gange
Den forfulde Saul oc giorde bange/
Oc vilde hannem dræbe oc sla ihiel
For folck de maatte lide hannem vel.
Dauid hand gaff dog slet ingen aarsag
Huorfor at Saul torde giøre sig wmag/
Hannem at forfølge oc giøre bange
Hand vilde hannem dræbe eller tage til fange.
Effter Dauid i ørcken lod Saul oc lede
Oc alle sine tienere monne hand bede/
At de skulde Dauid til døde sla
Naar de finge hannem fat oppaa.
Dette søgte hand i allen stund
At dræbe Dauid mangelund.

Men haffde nogen spurd hannem at
Huor aff hand haffde den store Had/
Til Dauid den wskyldige Mand
Hoss huilcken hand aldrig falskhed fand/
Da haffde hand icke hafft andet at suare
End hand lader Dauid forfølge saa saare/
Fordi hand er Gudfryctig oc Vijss
Oc aff alle Mand da haffuer hand prijss.
Alt huad ret er monne hand giøre
Det kand mand baade see oc høre/
Vdi modgang beuiss hand tolmodighed

Hand

Hand acter slet ingen at giøre wfred/
Maatte hand ellers i rolighed bliffue
Alt fiendskab oc ont hand offuer vilde giffue/
Hand søger icke effter at vdøse blod
Fordi hand er aff hiertet god.

Det beuiste hand oc at være sand
Den tid hand Saul i Hulen fand/
Hand kunde hannem der slagit til døde
Foruden stor arbeyde oc møde/
Men hand vaar from oc lod betemme
Ald Had oc Affuind/ monne hand glemme.
Saul hand intet ont vilde giøre
Oc Herrens smurde vilde hand ey røre.
Men til en vished/ tegn oc pant
Da tog hand Sauls kaabe hand fant/
Oc skar den ene flig vd aff
Huor met hand da tilkiende gaff/
At hand haffde oc kund i lige maade
Saul der slagit/ oc giort hannem vaade.
Men hans egen fromhed monne ham tuinge
At hand vilde Saul ey sla eller stinge/
Men heffnen sette hand ind til Gud
Oc gick der met aff Hulen vd.
Hand lod oc Saul gaa sin vey
Dog dette at sige/ forgette hand ey.
Hand raabte høyt oc sagde saa
O Saul min Herre du skalt forstaa.

Det er icke ret du forfølger mig saa
Oc haffuer effter min wlycke attraa.
Kiere huad onde haffuer ieg giort?
Enten met gierning eller met ord.
Du atlyder menniskcn som for dig sige/
Dauid effter Riget saare monne fige.
Hand tencker der stedse oc altid paa
Huor hand kand Riget fra dig faa/
Dette her maa være it vnderligt stycke
At hand saa søger din wlycke.
Saadant da sige folck for dig
Men det er idel falsk oc suig/
Fordi tegn met mig haffuer ieg hære
At ieg dig icke vilde skamfere/
Haffde ieg vild/ kunde ieg vel
Slaget dig nu i Hulen ihiel.
Her maat du see nu obenbar
Den flig ieg aff din kaabe skar/
Saa kunde ieg oc vel slaget dig
At du nu skulde leget i lig.
Thi tro nu aldrig saadant meer/
At det er sant/ du tegen seer
Intet ont vil ieg dig giøre
Herrens smurde vil ieg ey røre.
Men Herren skal dømme mellem mig oc dig
Det maat du tro visselig/
Du giør dig megen oc stor wmage
At du kunde faa mig slet aff dage/

Men du maatte det helder haffue i fordrag
  Oc giøre dig megit minde wmag.
En død Hund hand skøder icke
  Huo hannem slaar aldrig it stycke/
Eller huad er det at forfølge en loppe?
  Som her oc der altid mon hoppe/
En Hund som er allerede død
  Aff slag da haffuer hand ingen nød/
Hand er tilfridz huor det gaar
  Hand skøder ey/ huo hannem slaar.
Saa maat du vel wmage dig
  Baade dag oc nat forfølge mig/
Men Herren min Gud beuarer mig vel
  At du mig icke skalt sla ihiel.
Thi huo hand vil hielpe/ hand kand bestaa
  Skulde det end tuert mod Naturen gaa/
Lad derfor Had oc Affuind nu fare
  Oc forfølge mig icke her effter saa saare.

Der Dauid saa talet met stor glede
  Da begynte Saul høyt at græde/
Hand talet til Dauid strax da saa
  Du est frommere end ieg/ maa ieg bestaa.
Oc dette siger ieg dig vden spot
  Du haffuer beuist mig megit gaat.
I det du mig icke slogst ihi e
  Som du haffde kund met fuld gaat skel.
Thi Herren hand haffde det alt saa vend

Oc

Oc mig vdi dine hender send.
Haffde ieg saa offuerkommet dig
Jeg haffde dræpt dig visselig.
Men du lodst dig aff miskundhed røre
Saa du mig intet ont vilde giøre.
Dette siger ieg forsand obenbare
Fiender hin anden ey gerne ville spare/
Som du nu haffuer giort ved mig
Herre Gud hand det belønne dig.
Oc ieg det nu aldrig vil fortryde
At du skalt Land oc Rige nyde.
Oc effterdi det skal nu være saa
At du skalt Land oc Rige faa.
Da suer mig hære ved din Eed
At du vilt icke oprycke min Sæd.
Oc du vilt ocsaa loffue mig dette
At du mit Naffn vilt icke vdslette.
Her i dette Israels rige
Som ene at beholde/ ieg effter mon sige.
Men det er forgæffuis som ieg nu seer
Thi vil ieg icke her effter meer/
Mig op imod dig nogen tid sette
Min kiere Søn/ merck nu dette
Den stund du leffuer/ oc far nu vel
Gud være met dig til liff oc siel.

Om Saul der effter aff Affuind monne brende
Det giffuer Scrifften intet tilkiende/

Men

Men dette skal mand ligeuel tro
At huor Had oc Affuind begynder at bo/
Oc faar i Menniskens hierte indgang
Der bliffuer hun gerne en tid vel lang/
Oc vil der aldrig plat vdslyckis
Før end øynene paa det menniske lyckis.
Som hende haffuer oc hoss sig bær
J huor hand vandrer her oc der.
Til andre siuger mand raad kand finde
Men huor Had oc Affuind boer inde/
Der er icke anden raad paa fære
End hun det menniske mone fortære/
Som hende ber i hierte oc bryst
Oc haffuer aff huer mands skade lyst.

Vdi begyndelsen screff ieg oc her om
At Affuind det er en ting vel grum.
Jngen ting er hende til maade
Vden det som skeer med huermands skade.
Oc giør mand den Affuindsiuge nogit gaat
Da holder hand det dog for idel spot/
Oc io mere gaat du hannem mon giøre
Jo mere hand dig om By skal føre/
Oc alt mand kand saa paa hannem bære
Det lader hand sig alt verre at være/
Ja megit meer kunde hand faa
Det er den ting hand tencker paa.
Dog ligeuel er det icke til tacke

Men

Men huor hand gaar/ da mon hand belacke/
Dig oc andre huo hand kand
Det giør hand stedse den affuindsiuge mand.
Fromme Menniske dem kand mand stille
Naar mand dennem noget giør til ville/
Haffue de end været fortørned oc vrede
Oc mand vil dennem om venskab bede/
Da bliffue de strax oc vel tilfreds
Oc den faar venskab der ombeds/
Der effter lade de det være saa
Oc aldrig mere tencke der paa/
De beuise dennem siden altid fromme/
Huor de i noget selskab komme/
Aldrig skal mand aff dennem høre
At det dennem ont aff hiertet mon giøre/
At nogen haffde fortørnet dem
Aldrig vaar hand saa fuel oc slem/
At de der noget i monne grancke
Enten met ord/ gierning eller tancke/
Men de lade huermand hiemme være
I huor som de i selskab ere/
Om alle mand da tencke de gaat
De haffue oc ingen for spæ eller spot.
Men alting til det beste vdlegge
I huor de komme inden muer eller vegge.
Alle tale de vel oc gaat oppaa
Det kand mand høre mercke oc forstaa/
At de misunder ingen sin lycke

I no-

I nogen maade aldrig it stycke.
Men io bedre de høre/ at andre monne gaa
Io større glede de der aff faa.

Vilde Diur dennem kand mand temme
Saa de næsten ald vanart monne glemme.
Vlffue oc Biørne/ oc Løuer hine grumme
Dennem kand mand met til veye komme.
Naar mand aluorlige tager sig faare
De aldrig saa grumme oc vilde vaare/
At mand dem ey temme oc suigte kand
Her oc der vdi alle Land.
Met lempe kand mand dette giøre
Oc met andre raad der monne tilhøre.
Saa at deris grumhed monne forgaa
Det giøris ved Diur store oc smaa.
Hunde kand mand ocsaa venne
At de met største flid mon tiene.
Piger oc Drenge/ Mand oc Quinde
I huor de gaa baade vde oc inde.
Dennem følge de effter oc tienniste giøre
Naar mand kalder/ monne de høre.
De hoppe oc springe oc ere tilstæde
At det er stor lyst ocsaa glede/
Oc mange saa tro lade sig finde
Stundem hoss Mand oc stundem hoss Quin(de/
At de sig før til døde skulde lade sla
End de skulde vige deris Husbond fra.

Men

Men de findis oc ere hannem saa tro
I huor hand vancker sildig oc fro/
Deris øyne paa hannem altid staar
I huor hand ager rider eller gaar/
Da ville de altid hoss hannem være/
Den samme deris egen Husbond oc herre/
Oc met en føye ting giør mand dette
At de kunde aldrig plat forgette/
Den villie de engang til nogen faar
Hand dennem aldrig aff huen gaar.

Met andre Creatur det oc saa skeer
Tit oc offte wi daglige seer/
At de for Mennisken bliffue saa bange
De vilde for dennem til døde gange/
Om Mennisken der aff gaat kunde faa
Det findis blant diur store oc smaa.
Men it affuindsiugt Menniske forstaa mig ret
Det bliffuer i sit onde forset.
Med Had oc Affuind oc bitterhed
Oc altid gaar hand stum oc vred/
Oc seer der til baade beest oc surt
Lige som hand haffde edet Malurt/
Aff ingen ting hand mild kand bliffue/
Eller Had oc Affuind offuergiffue.
Aldrig kand hand være tilfred
Alting er hannem kæd oc led/
Oc mest det andre til gaffns kand komme

Aldrig

Aldrig ere de saa erlige oc fromme/
At hand ey fortryder det gaar dennem vel
Hand maa der ved oc myrde sig sel/
At den ene den anden lide maa
Der affuindes hand ved skulle i forstaa/
At den ene den anden til giest monne biude
Det monne den affuindsiuge alt fortryde/
At Faderen maa lide Sønnen vel
Det skær den affuindsiuge i hans Siel.
Den ene Broder monne det fortryde
At den anden kand Faderens venskab nyde/
Oc at wi disbedre kunde acte dette
It exempel der om vil ieg sette.
Jacob Patriarch den Gudfryctige Mand
Mange Sønner haffde hand/
Huer ved sit naffn monne Scrifften kalle
Men en den yngste hand for dem alle.
Joseph vaar hans rette Naffn
J sin Faders huss giorde hand gaffn/
Huad skalckhed hand saa de andre giøre
Det monne hand for sin Fader føre/
Hand lod sin Fader vide oc forstaa
Huor det monne til i Huset gaa/
At alting maatte skicke sig vel
Det haffde Jacob befalet saa sel/
Det samme sind oc Joseph haffde
Derfor hand største vind paalagde/
At hans Faders vilge maatte ske

Det vaar det helste hand vilde see.
Her for da bleffue de andre vrede
Aff Joseph deris Broder bleffue de kede/
At Jacob hannem elste/ giorde dennem vee
De maatte hannem huercke høre eller see.

Joseph haffde der til tho drømme
Dem monne hand ocsaa hoss sig giemme/
Indtil hand sine Brødre saa
Huad hand drømde maatte de forstaa.
Hand tog dennem offuer til en side
Oc lod dennem det altsammen vide/
Huad hand haffde Drømd forgangne Nat
Det lod hand dennem vide brat.
Den første Drøm hand lyder saa
Hannem siuntis de mõne paa Marcken gaa.
Korn i Neg det skulde de binde
Noget til dem selff/ oc noget at tinde/
Som det vaar den tid vaane oc skick
Huad Præsten burde/ hand gerne fick.
Josephs Neg hand i Drømmen saa
Det reysde sig oc kunde staa/
Der effter hand strax i Drømmen saa
Huor de andre Neg paa Jorden laa/
De reysde dennem op paa samme sted
Oc bøyed dennem atter til Jorden ned/
For Josephs Neg som der stod
Her ved hans Brødre ilde lod/

De

De spurde om hand deris Konge skulde være
Eller skulde offuer dennem biude oc regere.
Her aff voxte Affuind nu meer oc meer
Saa de hader Joseph huor de hannem seer.

Der effter igen om dage faa
Joseph hand atter i Drømmen saa/
Huorledis Soel oc Maane obenbare
Oc elleffue stierner meget klare/
For Joseph/ til Jorden monne de sig bøye
Oc dennem aldelis effter hannem føye.
Der hans Brødre monne nu dette høre
Ont aff hiertet monne det dennem giøre.
De sagde det til Jacob strax igen
Hand kallede Joseph oc vaar ey seen.
Hand talet til hannem oc vaar hal vred
Huad haffuer du fanget for en sæd?
Met dine Drømme du giør aff saffn
Som kand dog intet komme til gaffn.
Sig mig det paa denne sted
Om ieg/ oc dine Brøder oc Moder met.
Om wi dig alle skulle side til rede
Eller som en Herre oc Konning tilbede.
Lad saadanne Drømme slet bort fare
Oc gack oc tag dit arbeyd vare.
Som dine andre Brødre giøre
Oc lad mig aldrig saadant høre.

Der Jacob nu denne tale haffde end
Oc de andre sine Sønner til Sichem send.
At de skulde Quæg nu vocte dære
At vilde Diur skulde dem icke tære.
Hand talet til Joseph oc sagde saa
Til dine Brødre skalt du gaa/
Oc see huorledis dennem gaar i hende
Du skalt dennem bære huad ieg vil sende.

Joseph lod sig villig finde
Oc gick affsted i samme sinde.
Hand lete flux oc dennem ey fand
Saa møtte hannem i Marcken en Mand/
Hand fornam at Joseph lete saare
Thi sagde hand hannem huor de vaare.
J Dothan sagde Manden/ finder du dem
Merck dette her oc icke glem.
Joseph flux at veyen monne stunde
At hand sine Brødre finde kunde.
Hand vnte dennem aff hiertet vel
Men de giorde hannem stort wskel.
Thi der om følger her effter nu
Om ieg kommer ellers ret ihu.

Den tid de begynte at see sig om
Huor Joseph i Marcken gangendis kom/
Da talede de til huer andre saa
Er det den Drømmere wi hist see gaa?

Kom-

Kommer wi ville hannem sla oc Myre
Oc see om Drømmen kand det affstyre.
Wi kunde hannem nu foruden wmage
Sla ihiel oc tage aff dage.
Saa skal hand ingen tidende føre
Til Jacob vor Fader som hād pleyer at giøre.
Dette haffde de saa vdi sinde
Joseph at dræbe/ sla oc binde.
Had som monne alt gode forkrencke
Hand kom dennem til oc dette at tencke.
Imod deris egit kiød oc blod
Som vaar Gudfryctig from oc god.
Dog monne de hannem hade saa
At de vilde hannem til døde sla.
Dog maatte der nogen aarsage giffuis
At Joseph ey plat skulde affliffuis/
Men det hand Drømde maatte alt ske
Som hans Brødre selffuer finge at see.
Thi gaffs der saadan lycke til
Som ieg her effter sige vil.

Ruben vaar oc der tilstede
Som dette hørde met ingen glede.
Hand vilde det gantske gerne affstyre
At de skulde Joseph icke Myre.
Hand talede til dennem sactmodelig
Mine kiere Brødre hører mig/
Huad wi giøre det lader oss acte

Lader oss aldrig faa de facte/
At wi vor Broder skulde sla ihiel/
Som vor Fader vnder saa megit vel.
Andre raad da ville wi finde
Hans hender oc føder ville wi binde
Saa ville wi kaste hannem i en graff
Som hand skal aldrig selff gaa aff/
Dette her lader eder nu saa befalle
Kiere Brødre ieg beder eder alle/
Oc lader oss hannem ey sla ihiel
Hand er vor Broder det vide i sel.
Vor Fader hand haffuer oc aff hannem glede
Det vide i alle som ere tilstede.
Dog ville wi hannem saa tractere
At hand skal hannem icke see nu mere.
Vdi graffuen ville wi hannem sette
Oc intet mere der om trette.
Dette raad befald dennem alle vel
Som Ruben nu haffde giffuet sel.

Som Joseph nu til dennem kom
Hand helset dennem thi hand vaar from.
Hand bad dennem sette sig ned paa Jord
De suarede hannem aldrig it ord.
Joseph hand vaar lystig oc glad
Hand bad at de skulde faa sig Mad.
Her til vilde de intet suare
Men grebe hannem fat saa mange de vaare.
Hans

Hans Kiortel droge de hannem aff
Oc kaste hannem siden i en graff.
Der maatte hand side som en fange
Hans hierte vaar bedrøffuit oc meget bange.
De skøtte det icke at hand monne græde
Men de begynte flux at quæde.
De sette dennem ned oc finge dennem Mad
Dette her det giorde alt Affuind oc Had/
At de vilde icke deris Broder spare
Men sette hans liff i voffue oc fare.
Dog vilde Gud det icke saa haffue
At Joseph skulde dø aff denne plaffue.
Men det hand Drømde skulde for sig gaa
Saa hans Fader oc Brødre skulde see der paa.
En Herre offuer Egypten skulde hand bliffue
Thi maatte hand lenger være i liffue.
De maatte aff hannem haffue deris føde
Ellers haffde de alle sueltet til døde.
Met Queg oc Fæ/ Hustru oc Børn
Oc ligge i Marcken for Vlffue oc ørn.
Haffde icke Joseph dennem kend
Det haffde dem visselig sked oc hend.

Som de nu saade oc finge dennem Mad
Oc Joseph i graffuen bedrøffuit sad.
Da monne det ske til lycke oc fromme
At Ismaeliter der frem monne komme/
Met dyrebar Vrter oc anden kram

Strax der Juda dette fornam.
Talet hand til sine Brødre saa
Kiere Brødre store oc smaa/
Huad gaffn haffue wi her vdaff
At vor Broder døer i denne graff/
Som hannem aldrig kand nogen hitte
Oc oss saa met hans Blod besmitte/
Thi vil ieg sige huad wi ville giøre
Om i mine raad ville ellers høre.
Wi ville hannem selle for Guld oc penge
Hører dette her i vnge drenge.
Det er det beste som mig kand tycke
Thi ville wi hannem aff graffuen rycke/
Oc lade hannem siden hoss veyen staa
At Kiøbmendene hannem skue maa/
De maa hannem heller met sig tage
End hand saa ilde skulde komme aff dage.
Wi ville tage huad de ville oss giffue
At vor Broder saa kant være i liffue.
Denne snack befald dennem alle vel
De sagde/ Juda taler met skel.
Hans raad dennem ville wi gerne lyde
Det kand oss aldrig noget fortryde.
Wi ville hannem selle oc penge tage
Oc det saa for vor Fader klage.
At vilde Diur haffuer æt hannem op
Met been oc bruske/ Hud oc krop.

Hans

Hans Kiortel met Blod ville wi stencke
At det er sant/ hand strax skal tencke.

Dette her altsammen lige saa gick
De solde Joseph oc pendinge fick/
Til Egypten fore de Kiøbmend ned
Joseph hand ocsaa met dennem red/
Hand sucked oc græd oc venede sig
Paa Gud hand haabede inderlig/
Hand bad hand skulde hans klagemaal høre
Oc paa sorgen hand haffde/ god ende giøre.
Som hand begæret/ det lige saa gick
Hans sorrig oc Drøffuelse god ende fick.
Thi der Kiøbmendene mõne i Egypten komme
Da solde de Joseph til gaffn oc fromme.
Pharaos Kammersuend pendinge bridde
Oc Joseph strax hiem met sig lidde/
Hand fick hannem meget gaat at gemme
Ja mesten det hand haffde hiemme/
Der offuer hand Joseph til Foget sette
Oc lod sit folck oc vide dette/
At huad som Joseph monne befale
Det skulde de høre oc giøre alle/
Huad hand giorde befalt dennem vel
Det actede Hustruen i gaarden sel.
Saa det hende/ nær til hiertet gick
Til Joseph strax hun vilge fick/
Hun saa paa hannem wbluelig

 Jo=

Joseph hand tenckte dog ingen suig/
Hand monne det slet intet acte
I huad hun tog sig for til facte/
Sin bestilling varede hand altid paa
Oc lod saa alting der ved staa/
Men paa det sidste maatte Joseph kiende
At hun aff Kierlighed monne brende
Thi en dag kallet hun hannem til sig
Oc sagde/ Joseph soff hoss mig/
Oc lod mig nu din Kierlighed nyde
Aldrig skalt du det fortryde/
Jeg skal dig saa derfor ophøye
At alting skal sig effter dig føye/
Jeg skal dig giøre til en finer Mand
Som hand kand findes i dette Land.

r Joseph nu dette ey vilde samtycke
Hans Kiortel aff hannem monne hun rycke/
Hun sagde/ Joseph ieg beder dig
Bliff til stede oc soff hoss mig.
Men der Joseph det ey vilde giøre
For sin Husbonde mon hun ham forføre/
Hun sagde hand vilde hende giøre suig
Hun løy dog paa hannem skammelig.
Haffde hand vildet som hun bad
Da haffde hand siddet met hende til fad/
Nu vilde hand det ingelunde giøre
Thi monne hun falskelig hannem forføre.

Hun

Hun sagde/ hand haffuer sin Kiortel her lat
Det er tegn at hand vilde taget mig fat.
Och saa forfremmet villien sin
Oc skild mig saa ved æren min.

Der Husbonden monne dette nu høre
Huad Joseph ved hans Hustru vilde giøre/
Da bleff hand strax paa Joseph vred
Oc lod hannem kaste i Taarnet ned/
Der maatte hand side i skarn oc dreck
For den fule/ slemme oc wblue seck/
Som hannem saa ilde monne forføre
For hand vilde icke hendis vilie giøre/
Der bleff hand inde nogre Aar
Men Gud hand ligeuel met hannem vaar.

Thi den Mand som vaar til Foget set
Fangerne at gemme forstaa mig ret.
Hand vnte Joseph aff hiertet vel
Gud hand det saa skicket sel.
Hand bad hannem tage Fangerne vare
Naar hand vilde nogensted reyse aff gaare.
Joseph hand skickede det oc saa
At det monne altid vel tilgaa.
Hand trøstet Fangerne som bedrøffuede vaare
Oc felde i fengselit modige taare/
Hand gaff dennem baade øl oc Mad
Oc andet de kraffde som Fogeden bad/

Slet

Slet ingen talet hand ilde til
  Men lod dennem alle være stil.
Hand tiente dennem alle stunde
  J alle maade det beste hand kunde.
Kom dennem noget for i Drømme
  Oc de det kunde acte oc giemme
Oc sige Joseph huad Drøm det vaar
  Da gaff hand dennem gode suar.
Hand lod dennem vide onde oc fromme
  Huad effter samme Drøm vilde komme.
At wi disbedre kunde vide dette
  Da vil ieg it exempel sette/
Om tho som Kongens tienere vaare
  De bleffue beklagede for hannem saare/
Saa at de da maatte i Taarnet ned
  For Kongen vaar dennem hastig oc vred.
Oc som de vaare i Taarnet sat
  Da Drømde de baade tho en Nat/
Huad de Drømde de Joseph sagde
  Oc Joseph Drømmen strax vdlagde/
Hand lod dennem baade strax forstaa
  Huor det vilde kortelig met dennem gaa/
At den ene skulde komme aff Taarnit op
  Oc den anden skulde henge den wsle krop.
Da sagde Joseph til den ene
  Aff hiertet det hand monne mene/
Hør huad ieg nu beder dig
  Naar dig lider vel saa tenck paa mig/

Oc merck huad ieg her siger nu
Naar du kommer op kom mig ihu/
Det gick som hand sagde/ met dennem baade
Den ene bleff hengd den anden fick naade.
Hand kom til sit Kald megit glad
Oc strax forglemde det Joseph bad/
Thi derfor pleyer folck at sige
De fattige saa vel alt som de rige.

Had oc Affuind kand lenge gemmis
Det gode mand loffuer det snart forglemmis

Met denne person det lige saa gick
Der hand sin Herris venskab fick/
Paa Joseph tenckte hand aldrig en gang
At tiden i Taarnet giordis hannem lang/
Hand hialp hannem intet det maatte hand kære
Thi maatte Joseph i Taarnet være.
Intet vilde hand om hannem røre
Eller hans ærende i Rætte føre/
Thi bleff hand i Taarnet i mange dage
I sorrig oc drøffuelse/ det maatte hand klage.
Men Gud hand naadelig til hannem saa
Som hand i Taarnet sorrigfuld laa/
Hand tenckte paa sin Miskund oc Naade
Oc hialp saa Joseph aff denne vaade.
Hand vilde hannem giøre den ypperste Mand
Nest Pharao/ Konge i Egypti Land.

At

At hand den Regenter skulde være
Oc offuer Egypten en veldig Herre.
Det gick ocsaa som wi ville høre
Jeg vil her om nu straxen røre.

Thu Aar der effter monne det ske
At Pharao monne i Drømme see/
Hand Drømde om Natten som hand laa
At hand aff it Vand opkomme saa/
Siu deylige Køer tycke oc fede
Offuer deris lender vaare de brede.
De ginge oc vd i god gresgang
Det Drømde hannem den Nat saa lang.
Atter igen hand monne slomme
Saa hand igen aff Vandet opkomme/
Andre Siu Maffre Køer
Icke saa smucke som de andre vaare før/
Bort til de andre Køer saa bolde
Disse Maffre dennem strax hen holde/
Oc strax aldelis aade dennem op
Met been oc bruske/ hud oc krop.
Strax der effter vaagnede hand
Som hãd haffde Drømd om Køer oc Vand.
Men lidet der effter paa min loffue
Begynte Pharao atter at Soffue/
Oc igen i en Drøm saa hand strax
Siu herlige deylige oc store ax
De voxte alle paa it straa

Det

Det siuntes for Pharao som hand laa/
Oc i det samme øye blick
Andre Siu ax at see hand fick/
De vaare slemme suene oc grumme
De samme ax der sidst opkomme.
Oc strax da aade de op de fede
Som sig saa deylige først betede.

Om morgenen strax der Pharao vaagnit
Vaar hand ner aff banghed slognit/
Hand tenckte flux paa disse Drømme
Fast i hiertet monne hand dennem gemme/
Trint omkring lod hand forhøre
Oc effter vise Spaamend spøre/
Som hannem de Drømme kunde forklare
Oc deris betydelse obenbare.
Men i Egypti Rige oc gantske Land
Hand ingen saadan Spaamand fand.
Der hannem vist kunde sige dette
Huad samme Drømme haffde at sette.
Der bleff hand meget bedrøffuit aff
At ingen hannem det tilkiende gaff/
Huad samme Drømme skulde betyde
Det monne Pharao fast fortryde.
Men dette maatte alt saa til gaa
At Joseph som nedre i Fengsel laa.
Hand skulde der vd oc komme til ære
Oc offuer gantske Egypten regere/

Thi saa da følger der effter nu
  Om ieg kommer ellers ret ihu.
Den Skenck som fangen i Taarnet laa
  Hand kommer nu ind for Pharao at staa/
Hand talet til hannem i samme sinde
  Oc sagde/ ieg drager vel til minde/
Den tid ieg nedre i Taarnit sad
  Jeg vaar icke megit aff hiertet glad/
Jeg kunde der slet intet triffuis
  Jeg fryctet ieg skulde plat affliffuis/
Der vaar oc en anden i fengsel met mig
  Som haffde oc ilde skicket sig/
Oc som wi vaare i Taarnet sat
  Da Drømde wi baade tho en Nat
Oc de ting som oss da baaris faar
  De siuntis vnderlig met deris kaar/
Thi kunde wi dennem icke forstaa
  Fordi monne det oss til hierte gaa/
Wi bleffue der aff saa saare bange
  Der vaar oc inde en anden fange/
Som oss de sammen Drømme vdlagde
  Oc deris betydning straxen sagde/
Oc lige som hand sagde det ocsaa gick
  Min Herris gunst der effter ieg fick/
Oc den anden der effter ey saare lenge
  Kom op aff Taarnet oc maatte henge.
Der den øffuerste Skenck saa monne tale
  Da monne Pharao strax befale/

At hente den samme vnge Mand
Som Drømmen saa forklare kand.

Høffuitzmanden lydde Pharaos bud
Hand lod strax Joseph aff Taarnit vd/
Joseph lod sig toe oc rage
Oc strax i rene kleder monne drage.
Oc som hand vaar nu pyntet saa
Strax kom hand ind for Pharao at staa/
Pharao behagede hannem vel
Oc talet derfor til hannem sel/
Sine Drømme lod hand hannem forstaa
Hand fryctet huor det skulde met hannem gaa.

Der Joseph haffde nu Drømmene hørt
Som Pharao haffde for hannem fremført/
Da suaret hand foruden spot
Met raad/ betyde de Drømme gaat.
Thi Gud hand der met giffuer tilkiende
At hand vil strax i Egypten sende/
Siu rige oc gode fructsommelige Aar
Met Korn oc kierne i huor mand gaar/
Met andet gaat som Jorden monne bære
Som nyttelig til Menniskens føde kand være.
Nock der aff skal Jorden giffue
Det maat du i dit hierte scriffue.
Men strax der effter/ hør vel til
Siu dyre Aar komme vil/

Saa at huad de gode siu frembære
Det skulle de dyre siu fortære.
Men de Ax som du der oc monne see
Betyder det kort oc vist at ske/
Oc det første Aar begynder nu
Pharao min Herre kom dette ihu.

Thi raader ieg dig som ieg best kand
At du vdueller en Viser Mand/
Som forstandig vijs oc klog mon være
Som kand offuer gantske Egypten regere/
Oc samle tilsammen i de gode Aar
Det meste Korn landet formaar/
Dette her skal være alle til fromme
Naar den Dyre tid monne komme/
At de ey da maa lide nød
Oc bliffue plat aff hunger død.
Disse ord som Joseph talet met skel
Dennem yntes Pharao saare vel.
Oc alle saa mange til stede vaare
Behagede Josephs tale saare/
Dem vndrede alle paa den forstand
Som Gud haffde giffuet den vnge Mand.
De meente det beste raad at ramme
Det vaar at Joseph bleffue den samme/
Som dette altsammen maatte faare staa
At alting i Egypten maatte vel tilgaa/
Saa

Saa bleff hand samtyckt aff Pharao sin Herre
Offuer gantske Egypten forstander at være.

Vdi huit silcke lod hand hannem klede
Aff Guld om hans halss hād hengde en kæde/
Hand tog en ring aff sin egen Haand
Oc sette paa Joseph den Vise Mand.
Det skede oc da i samme dage
J en ypperlig vogn lod hand hannem age.
Hand lod vdraabe ved sin tolck
Offuer gantske rige for alle folck/
At alle Mand skulde Joseph høre
Huad hand befalet det skulde de giøre/
Oc huo hans raad ey vilde lyde
Det skulde hannem selffuer først fortryde/
Thi huad Joseph giorde skulde være giort
Huad helder det vaar nu lidet eller stort.
Saa bleff da Joseph en Naffnkundig Mand
Offuer gantske rige i Egypti Land
Oc io lenger oc bedre dèt met hannem gick
Gaat held oc yndest aff alle hand fick/
Thi Gud hand vaar met hannem altid
Som Joseph tiente met stor flid.

Der alting vaar nu vel til gaait
Oc Joseph offuer riget mact haffde faait/
Da samlit hand ind met største flid
Alt det hand kunde i den gode tid/

At riget oc folcket nock skulde formaa
Naar dyr tid kom skridendes paa.

Der de gode Aar nu haffde ende
Oc de onde komme mand kunde kiende/
Saa Kornit bleff dyrt i alle Land
Da begynte Jacob den gamle Mand/
At tale sine Sønner haardelige til
Hui gaar i her oc ere saa stil?
Aff hunger lide wi alle stor vaade
Farer til Egypten vil ieg eder raade/
Pendinge oc Vare i met eder føre
Oc kiøber Korn som andre giøre/
Oc lader oss icke dø aff hunger slet
Kiere Børn forstaar mig ret.

De vaare lydige oc knurrede ey ved
Oc fore strax til Egypten ned/
At de maatte faa der Korn at kiøbe
Huor effter der mange da monne løbe/
De reysede saa bort deris rette vey
At Joseph leffde tenckte de ey.
Men Gud hand haffde det hoss sig gemd
Huad Joseph tilforne haffde Drømd/
Det vaar nu tid det skulde saa ske
Det maatte hans Brødre høre oc see.
Deris Broder maatte de fire oc bucke
Oc aff hunger oc dyr tid inderlige sucke/

De-

Deris Had oc Affuind betalis dennem nu
Endog de det ey komme ihu/
De meente de vaare hellige oc fromme
Jhu kunde de det aldrig komme/
At de haffde giort wret oc vold
Oc Joseph bort til Egypten sold.
Plat intet i Verden actede de det
Men huad Gud hand vil det maa affsted.

Thi vil ieg kortelige her begribe
Oc met det snariste tilkiende giffue/
Huad en anden haffde taget sig for at giøre
Mod dem hannem vilde i skade føre/
Hand haffde dennem giort sorrig oc vaade
Oc ladet dennem straffe foruden naade
Oc ladet dennem giort den skaal saa ret
Som de tilforne haffde for hannem set.
Haffde Joseph værit grum oc vred
Det haffde dennem saa i sandhed skeed.
Oc det haffde værit deris rette løn
De vilde icke høre hans graad oc bøn/
Der hand aff dennem monne begære
At de met fred vilde lade hannem være.
Det vilde de ingelunde høre
Men huad dennem lystet monne de giøre.
De droge hannem aff hans Kiortel ny
Oc sende hans Fader den blodig til by/
Til Had oc Affuind vaare de optend

Deris hierte gantske vaar fra hannem vend/
Thi maatte nu Joseph met alt god ret
Straffet dennem/ oc i fengsel set.

Men hand vaar from Gudfryctig oc vijss
Oc haffuer aff alle loff oc prijss/
At hand sig icke vilde heffne
Den tid hand haffde i mact oc effne/
Men hand sette sagen ind til Gud
Føyet oc holt sig effter hans Bud/
Sine Brødre giorde hand meget gaat
Som hannem solde met foractelse oc spot.
Ont mod hannem haffde de i sinde
Men det skede for hans beste/kunde hād finde.
Sin Fader oc dennem hialp hand alle
Saa de maatte hannem en frelser kalle/
Som frelste dennem aff hunger oc nød
Aff huilcken de ellers maatte bleffuit død.

Paa det sidste tog hand dennem alle til sig
Oc vel forsiuned dennem rigelig/
Vdi Gosen i Egypti Land
Der bode Jacob den gamle Mand/
Der bode hand inde i sytten Aar
Met Øxen/ Køer/ Geder oc Faar/
Oc siden der hand aff Verden vaar ked
Soff hand bort i Herren met Fred/
Oc bleff begraffuen i sin Faders Graff

Abra-

Abraham for hende fyllist gaff
Der ligger hand nu oc huiler sine been
Til Guds Søn anden gang kommer igen/
Paa denne Verden ende at giøre
Oc alle ting i laue at føre.
Den samme vor Frelser komme oss blid
Oc beuare oss siden til euig tid/
I euig glede foruden ende
Did oss Gud Fader alle sende.

Her haffuer ieg nu kortelig rørt
Om Josephs Historj som i haffue hørt/
Hun vaar i begyndelsen vnderlig
Hans Brødre tenckte at giøre hannem suig/
Oc det/ for hand i Drømme saa
At de hannem skulde tiene store oc smaa.
Nu ved ieg huert menniske vndre maa
Huorledis de funde der først oppaa/
Denne her deris Broder saa at hade
Aff huilcken de haffde dog aldrig skade/
Ont mod dennem tenckte hand ey
Men gick til dennem den lange vey/
Som Jacob hans Fader monne befale.
Det monne de gantske ilde betale.
De haffde ont mod hannem i sinde
Derfor da monne de hannem binde/
Oc siden i graffuen leffuendis sette
I huo somhelst der hører dette/

 Da

Da skal hand mercke oc fulduel gemme
  Augustini ord oc ey forglemme/
Thi saa da scriffuer hand i sin Bog
  At Gud som allene er Vijss oc Klog/
Hand tager de ting som onde ere
  Oc giør dennem gode den milde Herre/
Oc aldrig saa meget ont kand hende
  At Gud det ey til gode kand vende.
Saa gick det met Josephs foractelse oc spot
  Det bleff foruend til meget gaat/
Thi haffde icke Joseph den hellige Mand
  Bleffuet solder bort til Egypti Land/
Aldrig haffde det hannem saa gaait
  At den Quinde haffde kierlighed til hannem (faait/
For huilcken hand siden i fengsel kom
  Endog hand vaar wskyldig oc from.
Haffde hand icke kommit i Taarnet ind
  Som mange de sade oc blegnet om kind.
Huorledis skulde mand vist der aff
  At Gud hand hannem den naade gaff/
At hand kunde Drømme forklare saa
  At alle kunde vide mercke oc forstaa/
Huad deris Drømme haffde at sætte
  Saa kunde Joseph giøre dette/
Haffde hand icke Drømmen i Taarnet vdlagd
  Oc det haffde bleffuet for Pharao sagd/
Haffde hand icke Pharaos Drømme forklaret
  Om den Dyre tid/ oc obenbaret.

Haff-

Haffde icke Pharao (forſtaa mig ret)
Joſeph til forſtandere i Egypten ſet/
Da haffde Egypten plat bleffuit øde
Oc mange aff hunger bleffuit døde/
Haffde icke Joſeph korn nock holdet til raade
Huor met hand frelſte mange aff vaade/
Aldrig haffde det nogen tid ſkeed
At hans brødre haffde faldet for hannem ned/
Oc hannem tilbedet ſom en Herre
Dette her altſammen maatte ſaa være/
At Joſephs Drømme maatte for ſig gaa
Endog hans Brødre mõne hãnem forſmaa/
Hans Fader hand maatte oc drage aff ſted
Oc følge ſaa til Egypten met/
At ſee ſin Søn den fromme Herre
Huilcken hand meente nu død at være.
Haffde icke Jacob til Egypten dragit
Velſignelſe haffde Joſephs Børn icke tagit/
Aff Jacob den gamle vdleffne Mand
Som paa Ephraim lagde ſin høyre haand/
Der hand ham Velſignet/ oc Manaſſe met
Hand ynſkde dennem gaat huer i ſin ſted.
Saa maatte dette here altſammen tilgaa
At Joſeph ſkulde Herredømme faa/
Och ſaa hielpe ſin Fader den gamle Mand
Met ſine Brødre i Egypti Land.
Saa bleff hans onde vend til gode
Meer end hand nogen tid aff hiertet trode/

Her met haffuer Josephs Historie ende
Gud ocsaa vort onde til gode omuende.

End it Exempel vil ieg indføre
Oc atter met korte ord her røre/
Huad Had oc Affuind haffuer giort
Mod Jesum vor frelser paa denne Jord/
Som giorde dog saare vel mod alle
Som i deris nød monne hannem paakalle.
Hand hialp dennem alle aff sorrig oc nød
Men de ypperste blant folckit dette fortrød/
Som vaare mod Jesum aff Had optende
J huor de ginge da monne de brende/
Aff Had oc Affuind oc bitterhed
Aff Jesu vaare de aldelis ked/
Saa i huor de monne i selskab komme
Met Jesu den gode milde oc fromme/
Der sade de / lige som stumme hunde
Oc lurede om de hannem gribe kunde/
Enten i tale gierning eller ord
J huor de komme til disk eller bord/
Det giorde de for ingen anden aarsage
End at Jesus giorde sig wmage/
Sin Faders vilie at predicke oc kundgiøre
Oc helbrede de siuge de til hannem føre.
Met huilcke Miracekel oc gierninger fine
Hand stadfestede lærdom oc ordene sine/
Som

Som hand hoss Johannem tal om sig
De gierninger ieg giør / bære vidne om mig.
Ville i icke tro de ord i høre
Saa tror de gierninger som i see mig giøre.
Oc dette det er de gierninger hand giorde
Den stund hand leffde her paa Jorde.
De blinde deris siun igen fick
De halte stode op / oc straxen gick /
De hungrige met spise monne hand mette
De spedalske deris kranckhed strax forgette /
De blinde deris siun monne faa
De døffue deris hørelse lige saa /
De dumme begynder ret at tale
De onde Aander fordriffues alle /
De døde faa til liffs igen
De gaa paa friske oc raske been.
Men huad fortiente Christus her met ?
At hand saadan gierning kom aff sted ?
Hand giorde dennem alle sunde oc helbrede /
Som hannem om hielp monne bede /
Men dette det vaar den tack hand fick
I huor hand vandret stod eller gick /
Had oc Affuind oc Tyranni
Spot oc spe oc hyckleri /
Det fick den sande liffsens Kelde
For sine velgierninger som hand vddelde /
Oc hannem / som alle skulde frelse aff møde
Den drebte de oc sloge til Døde.

Jes

Jesus som Dieffuelen giorde plaffue
Hannem sagde de Dieffuelen selff at haffue/
Den som all Verden en gang skal dømme
Offuer all hans krop monne blodet strømme/
Paa det sidste bleff hand dømd til døde
Som Verden dog skulde frelse aff møde/
Oc det formedelst Affuind oc Had
Jøderne hannem Kaarsfestis bad.
De haffde dog ingen ret aarsage
Huorfor hannem burde at tagis aff dage/
Dog ligeuel maatte hand dette lide
For Had oc Affuind mon Jøderne bide/
Men all hans sorrig god ende fick
Det hannem til gode altsammen gick/
Saa hans glede bleff meget meer oc større
End ald hans sorrig vaar nogen tid førre.
Den tid hand op aff Døde stod
Oc traadde Dieffuelen saa vnder sin fod/
Hand forstørrit hans mact oc forgifftighed
Oc oss forhuærffuit en euig fred.
Hannem ske tack til euig tid
Som sig lod finde saa mild oc blid
Hand vnde oss oc tolmodig at være
Naar wi skulle kaarsit met hannem bære.
Vdi huilcke maade det skal nu ske
Met Had oc Affuind/ spot eller spe.
Met tribulatz forfølgelse oc genuordighed
Met sorrig oc drøffuelse oc stor fortred.

Da

Da hielpe oss Gud vor frelser sød
Som for oss paa Kaarssit tolde død.
Hand styrcke oss her met sin helligaands Naade
Oc fri oss alle fra Helffuedis vaade/
Det tro wi aff hiertet nu allesammen
Ocsaa det beslutte oc sige Amen.

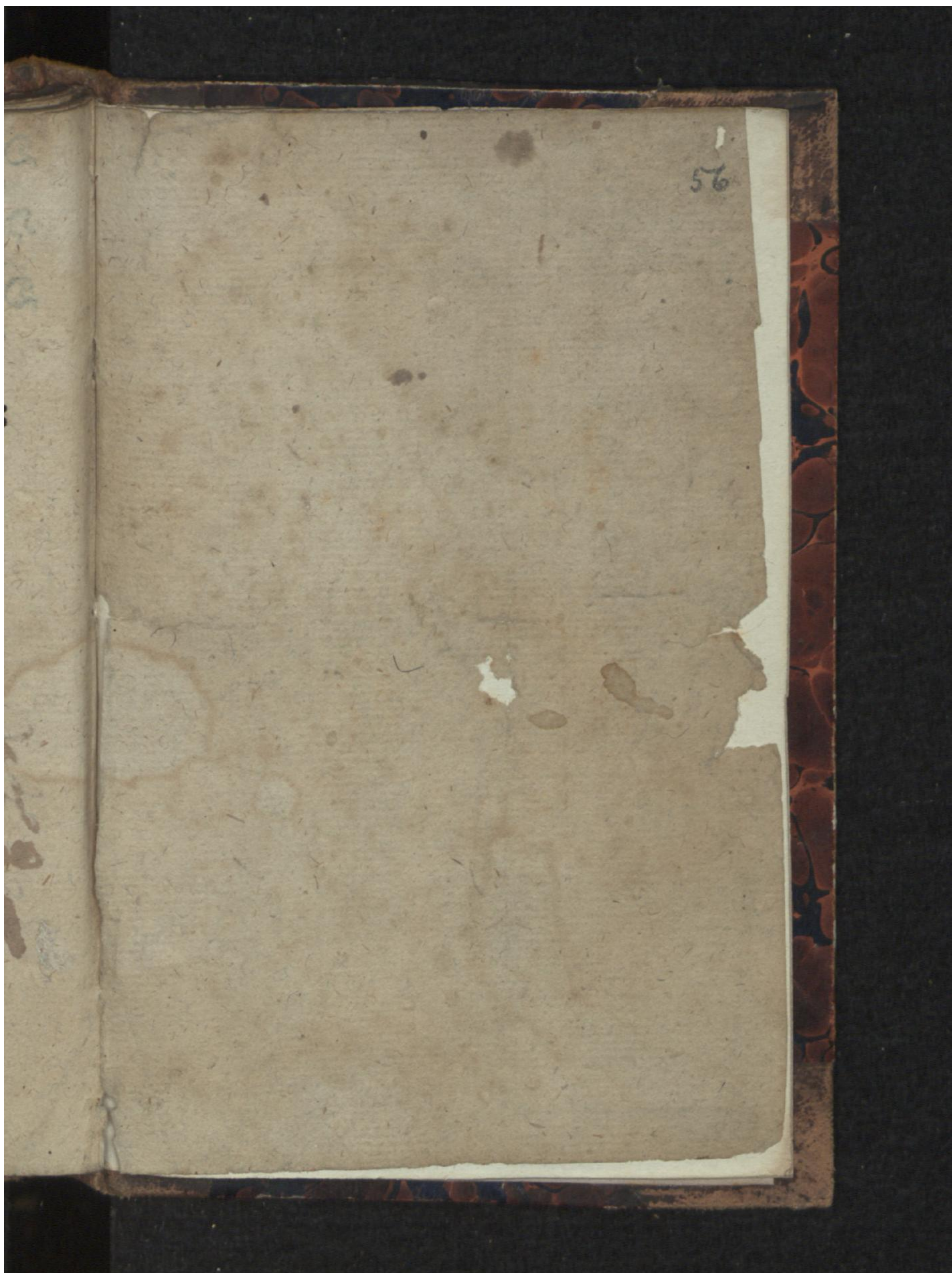
Denne bog er Mig til
hörende Jens Jörgensen
og er Mig til Solider
1744 d. 15 April

Prentet i Kiø-
benhaffn/ aff Laurentz
Benedicht.

1 5 7 5.

56

